Anul VII. 15 Noemvrie — 15 Deçemvrie, 1913. Nr. 20—22.

REVISTA TEOLOGICĂ

ORGAN PENTRU ŞTIINŢA ŞI VIEAŢA BISERICEASCĂ.

— APARE DE DOUĂ ORI PE LUNĂ. —

REDACTOR:

Dr. NICOLAE BĂLAN.

REDACŢIA ŞI ADMINISTRAŢIA: SIBIIU, STRADA REISSENFELS, 11.

CUPRINSUL:

SIBIIU.

TIPARUL TIPOGRAFIEI ARHIDIECEZANE.

1913.

Anul VII. 15 Noemvrie — 15 Decemvrie, 1913. Nr. 20—22.

REVISTA TEOLOGICĂ

organ pentru știința și vieața bisericească.

Abonamentul: Pe un an 10 cor.; pe o jumăt. de an 5 cor. — Pentru România 12 Lei.
Un număr 50 fil.

ARTABAN

— Legendă orientală —

Intr'o seară, steaua vestirii, mai luminoasă de cât un bulgăr de argint topit, se ivì pe cerul albastru și mătăsos al Iudeii...

E firesc, că faima naşterii lui Mesia se răspândì din acest prilej ca fulgerul, peste toate hotarele, până departe'n India și Mesopotamia. Nu erà oraş, în care să nu se fi știut ceva, sau să nu se fi şoptit măcar o vorbă, despre arătarea acea stranie. «E ca un ban de aur» exclamă un băiat către prietenul său, întorcându-se dela şcoală. «S'aseamănă cu o rodie coaptă», observă un rabin din Nazaret către un cărturar, care cunoşteà bine sfânta scriptură, și obicinuià să vorbească în pilde. «E ca o pasere cu penajul de argint», îi spuse o mamă copilului ei neastâmpărat. «E ca o portocală galbenă de aur, din cele mai mari» povestì un poet prietenului și criticului său.

Nu erà om, care să nu fi aflat o asemănare cât de nepretenţioasă pentru a-şi exprimà admiraţia în faţa neobicinuitului fenomen ceresc.

Și ce mai stea!

La răsăritul ei împrăştià o lumină atât de intensivă, încât se zăreau chiar și piscurile munţilor mai îndepărtaţi din Galilea, acoperiţi de omăt schinteetor, de-o strălucire rubinie... Păstorii de pe munţii Şenir și Morea, nici nu mai aprindeau ca de obiceiu focurile lor uriaşe pe dealuri, pentru a se scutì împotriva lupilor și şacalilor. Peste toate stelele, păreà că se lăsase un zăbranic luminos și diafan; iar calea robilor se perdeluise cu o spuză uşoară, ca o dantelă subţire de Veneţia. Luna devenise aşa de

palidă, încât păreà mai mult o pată galbenă, aproape ştearsă, iar luceafărul nu se mai arătà...

Cu fie ce clipă, cu fie ce noapte, admirabila stea creşteà într'una, până când ajunse mărimea considerabilă a unei uriaşe flori de-ale soarelui, pudruită cu prav de diamante.

Alergà lumea nebuneşte în toate părţile prin oraşele Iudeii, să afle noui amănunte, iar târgarii mai bătrâni, ce se suiseră cu căruţele lor de la Hebron şi Ierihon, la Ierusalim, spuneau la toţi cu care se întâlneau, că aşa ceva nu mai pomeniseră niciodată. Însuş marele rege, Irod, se puteà vedeà ieşind ca o umbră, noapte de noapte, în hlamida sa sămânată cu mărgăritare, pe coperişul palatului. Păreà o statue albă, ascuns între palmieri, cu smaragdul, ce-i serveà de telescop, la ochi. Nemişcat şi netulburat de nimeni, observà regele fenomenul bizar, ciasuri lungi, uitând uneori să întoarcă Clepsidru, în nedumerirea lui.

Erà în adevăr o privelişte rară să observi răsăritul ei, din laturea de miazănoapte a lacului Siloam, înprejmuit din toate părţile de migdali înfloriţi şi de sicomori.

Ce-l neliniştea mai cu seamă pe marele rege, nu erà aşa de mult ivirea stelei, ci vestea răspândită în oraşul său, că arătarea ei ar stà în legătură cu naşterea unui oarecare om, numit de popor: *Mesia*. Şi regele Irod îşi temeà grozav domnia... Toţi regii dealtfel îşi tem domniile lor. El nu voià niciodată s'audă vorbindu-i-se de Mesia. Aveà frică de el... Se coborà târziu, de pe coperişul de marmură al palatului său, când trâmbiţile de argint sunau straja a treia; lunecà uşor pe scările de alabastru, şi se retrăgeà în camera de culcare plină de mirezme. Sufletul său erà sguduit, ca de-o vedenie stranie. Îşi desbrăcà gânditor mantia de vison, apoi hlamida căptuşită cu mătase grea de India de culoare vişinie şi stropită cu perle, îşi luà coroana de pe cap ce-i păreà de-o greutate enormă, şi se aşezà în aşternutul cald şi înprospătat cu parfum de nard şi ambră, al unui pat tăiat din lemn scump de lămâi...

Jocul acesta obositor atât pentru el, cât mai cu seamă pentru curteni, se repetà aproape în fieştecare seară. Neliniştea regelui devenise de fapt insuportabilă. Şi deoarece la un banchet strălucit pe care-l dase Irod în onoare solilor regelui din Damasc nu se vorbise toată seara de cât numai şi numai de stea, într'un

moment de agitaţie extremă, se ridică furios dela masă şi ieşì ca o vijelie afară. I se păruse că unul din soli făcuse mai pe de parte o aluzie la persoana lui Mesia...

Steaua se puteà vedeà bine peste întreg Orientul, până'n India. În străvechiul oraş Surate, de pe ţermurii roditori ai râului Ganges, trăià pe vremea aceea un tânăr bogat cu numele *Artaban*. Părinţii lui muriseră de multă vreme, aşa încât el moştenì de copil toată averea lor colosală. Din cea mai fragedă vârstă primise însă o educaţie aleasă. Profesori renumiţi îl introduseră în toate ştiinţele, şi-l făcură cunoscut cu capod'operile literare ale celor mai felurite popoare din vechime. Cunoşteà Vedele şi Upanişadele aproape de-a rostul şi citise poemele lui Hesiod şi ale lui Homer. Dintre filozofii greceşti aprofundase mai cu seamă lucrările pline de nizuinţi ideale şi măreţe, ale lui Platon... Cu un cuvânt erà un tânăr foarte instruit, ca să întrebuinţez un termin uzitat în vremurile noastre. Pe lângă aceste nobile calităţi sufleteşti, Artaban se bucurà în oraşul său de renumele unui bărbat deosebit de frumos. Aveà faţa lungăreaţă, mai mult lungăreaţă de cât ovală; iar ochii vii şi schinteetori, tradau o superioară inteligenţă, mai cu seamă prin mărimea şi vioiciunea mişcărilor. Culoarea brunetă a pielei sale aproape străvezii, ce împrăştià un miros delicat de ambră, aveà o strălucire de abanos lustruit. Peste fruntea lui largă, cădeau în două părţi undele liniştite ale părului negru, ca o înoptare târzie...

Din toată făptura omului acestuia, puteai face concluzii interesante la firea sa. Păreà un budhist convins. Aveà ceva specific, ceva ce nu găseşti uşor la fiecine; o trăsătură de misticism caracteristică ce-l sileà să ducă o vieaţă destul de retrasă din ochii lumii. Omul acesta trebuià să sufere foarte mult, dar suferinţa lui, judecând după aparenţe, mi-o închipui cu mult mai imaterialisată, ca la alte persoane. Paloare de fildeş a feţii, mă sileşte să fac deducţia aceasta. Dealtfel se ştie, că numai oamenii, cari suferă în tăcere sunt palizi. Există o legătură intimă între culoarea palidă şi suferinţă... Pe tânărul Artaban îl puteai întâlnì adeseori, rătăcind singur, la asfinţitul soarelui, dealungul ţermurilor încântători ai marelui fluviu, din sus de Surate. Purtà totdeauna un vestmânt larg şi alb, încins pe la mijloc cu o centură vineţie, iar capul şi-l ascundeà într'un turban trandafiriu.

Uneori se opreà din depărtare în depărtare, şi se uità gânditor peste apele rubinii, smălţuite de cele din urmă raze ale soarelui, gata să apună... Aceasta erà o privelişte minunată. Palmierii se estompau pe'ncetul în întunerecul cuprinzător al nopţii, până când siluetele lor triste dispăreau pe rând, ca nişte pete, pe fondul albastru întunecat al cerului. Iar florile de lotus, ca nişte gigantice umbrele orientale, împrăştiau valuri de mireasmă, ce se amestecà cu aerul proaspăt adus de vânt, de dincolo de oglinda şoptitoare a râului sfânt...

În alintarea acestui belşug fermecător de parfum, Artaban păreà azi şi mai cufundat în visuri, de cât altădată. Ochii lui neliniştiţi, priveau departe în urmărirea soarelui, ce dispăreà plin de maiestate în adâncul purpuriu al apei, ca un evantai de foc. Când se stinse în fine admirabila feerie a înoptării el scoase un suspin uşor, abeà aperceptibil.

Artaban făcuse de copil multe călătorii de studiu prin cele mai îndepărtate ţări ale orientului. Erà cunoscut cu oameni învăţaţi, cu poeţi, cu profesori şi cu întemeietori de religii. O vastă corespondenţă îl legà sufleteşte de cei mai însemnaţi învăţaţi ai timpului său... Privind în largul orizontului fără de veste îi venì în minte prietenia intimă, ce-l legà de trei tineri aleşi, cu cari odinioară studiase împreună, la vestitele şcoale de la *Delhi*. Unul din ei se chemà Caspar, celalalt Melchior, iar al treilea Baltazar. Toţi aceşti trei prieteni ai lui, erau fii de regi vestiţi din Asia. Veniseră la Delhi anume pentru a studià filozofia şi astronomia, faţă de care se simţiau atraşi cu pasiune, la câţiva din celebrii profesori ai acelor şcoale. Şi deoarece toţi patru aveau aceleaşi interese comune în studiile lor, încheiară o intimă şi trainică prietenie pentru toată vieaţa. Nimic nu-i puteà despărţì. Baltazar, care înţelegeà şi limba evraică, îi făcù cunoscuţi şi pe ceilalţi trei cu Biblia şi cu poezia serioasă a testamentului vechiu. Ciasuri întregi citeau împreună capitole admirabile din psalmii lui David, din profeţi, şi din Cântarea cântărilor, acest product specific al fantaziei orientale vioaie, scrisă de Solomon. Mai cu seamă faţă de profetul Isaia nutreau un adânc respect. Nici unul dintre poeţii vechi nu le impusese atât de multă admiraţie prin grandiozitatea expunerii, prin concepţiile sale adânci religioase despre lume, şi prin poezia şi armonia bogată a lim-

bei. Din scrierile profetului Isaia au câştigat noui cunoştinţi de filozofie a religiunii, şi s'au familiarizat pe'ncetul cu ideia venirii lui Mesia pe pământ, care aveà să întemeieze o nouă şi adevărată religiune. Înşişi ei, deşi cuprinşi uneori de scepticism ca mai toţi tinerii culţi din epoca aceea, ajunseseră totuş la convingerea, că trebuià să vină cineva, care să dee o direcţie nouă omenirii prin înfiinţarea unei religiuni a viitorului, şi să-i creieze un ideal nou. Această presimţire a lor, fu confirmată pe deplin de scrierile marilor vizionari — poeţi ai poporului Israiltean. Examinând într'o dupăamiază textele cari vorbesc despre naşterea lui Mesia, toţi patru împreună, ajunseră la rezultatul final, că el trebuià să se nască peste cel mult cinci ani, după calculările lui Daniil şi locul naşterii sale aveà să fie oraşul Vifleem. Iar venirea sa pe pământ trebuià să fie urmată de un rar şi grandios fenomen ceresc.

Ideia aceasta îi preocupă atât de mult în cursul studiilor, încât înainte de-a se despărţì definitiv, făcură legământ, că la plinirea vremii, să se adune cu toţii în oraşul Damasc, unde locuià Baltazar, şi de-acolo să plece la Vifleem pentru a se închinà lui Mesia, divinul sol al unei noui religiuni. După ce făcură jurământ, cei patru prieteni se despărţiră, ducându-se fiecare în altă parte a lumii. Singur Artaban rămase în India şi se întoarse de la Delhi, la Surate, în palatele sale strălucite de pe ţermurii râului Ganges...

Tocmai cu câteva seri mai înainte de ce-l întâlnisem noi pe Artaban, preumblându-se pe marginea fluviului sfânt, cufundat în visuri, se arătase şi minunata stea pe cer, care îi cutremurase puternic toată fiinţa. Trecuseră în adevăr de la despărţirea lor cinci ani. Acesta erà fenomenul ce vesteà pe Mesia. Prin urmare ei nu se înşelaseră cu nimic în calcularea timpului ivirii acelei vedenii ciudate, care aveà să anunţe naşterea lui Hristos. El îşi aduse acum clar aminte de jurământul făcut la despărţire. O dorinţă imensă de-a plecà, îi aprinse sufletul. Deaceea îşi vândù a doua zi palatele şi grădinile unui prinţ bogat din India şi, după ce şi ascunse toate paralele în chimir, plecă pe ascuns şi deghizat, la oraşul Calcutta. Aici îşi cumpără pe preţul banilor trei pietrii de-o valoare enormă de la un negustor de nestimate, şi anume un tuochir, un opal, şi un rubin de-o mărime neobicinuită. Cu

restul paralelor îşi tocmì apoi o caravană compusă din mai multe cămile, din câţiva arabi, cari aveau să-l însoţească, şi din cele trebuincioase pentru o călătorie atât de îndelungată. Când fu gata totul, o porniră la drum cu graba cea mai mare, pentru a nu pierde ora întâlnirii cu prietenii săi magi, la Damasc.

Călătoria fu lungă şi grea, deoarece ducea prin locuri pustii şi lipsite de apă. O mulţime de primejdii cercau să-l abată din drumul său. Nu odată s'a întâmplat să fie atacaţi noaptea, de Beduini sălbatici, şi înarmaţi cu suliţe. Altădată îi surprindeau haite de lupi sau de şacali flămânzi, cu cari trebuiau să poarte adevărate lupte. Căldura ameţitoare a zilelor îi silea să poposească adeseori şi acolo unde nu voiau. Nopţile însă erau de un farmec nespus. Pustia albă şi strălucitoare în bătaia lumii părea o imensă oglindă de argint ca un miragiu. Din depărtări necunoscute se auziau şoapte neînţelese, extrem de misterioase, aşa încât Artaban avea uneori impresia, că ar desprinde glasul pustiei, ca un cântec de sirene...

El învingea însă toate pericolele, toate suferinţele, toate durerile, căci ele erau covârşite de-o singură dorinţă puternică: vederea lui Mesia. Ar fi fost în stare să-şi deie chiar şi vieaţa numai ca să poată să se închine o singură dată aceluia, pentru care îşi vânduse averile şi începuse această călătorie anevoioasă. După o cale lungă de vre-o câteva săptămâni prin deşertul Arabiei, el se apropie în sfârşit de munţi şi de văi roditoare, acoperite cu covoare de flori şi de iarbă verde. Priveliştea aceasta îl încurajă. După ce plătì Arabilor cu bani mulţi osteneala că-l însoţiseră, continuă drumul singur către Damasc. Se grăbia, deoarece oara stabilită a întâlnirii se apropia cu fie ce clipă. — Pe când trecea însă călare printr'o pădure deasă, în ruptul capului, găsì lungit la mijlocul drumului un Evreu, care zăcea cuprins de friguri. Bietul om era demn de compătimit. Artaban se înduioşă şi se apropie de el. Ce era acum de făcut? Dacă ar rămânea lângă bolnav pentru a-l îngriji, nu s'ar mai întâlnì cu ceilalţi magi. Ei se vor plictisì de bunăseamă, şi-or să înceapă călătoria şi fără de el. Să lase oare pe Evreu fără de ajutor în mijlocul pădurii? Aceasta era iarăş, o faptă, ce nu s'ar fi împăcat cu conştiinţa sa. După o sforţare uriaşe, Artaban se hotărî se rămână lângă Evreu. «Tu însu-ţi eşti iubirea — se

gândeà Artaban, venindu-i în minte figura senină a lui Mesia — fără milostenie, nu-ți poate servì nimenea!»

A trecut multă vreme până ce Evreul se simțì mai întremat și capabil de-ași continuà drumul. Erà la amiaz. Cu tovarășii săi Artaban nu sperà să se mai întâlnească. El se așeză jos pe marginea drumului, își îngropă obrajii în pălmi, și începù să cugete. O tristețe adâncă i se sălășluise pe urmă ca o piatră rece. Evreul a început însă să-l mângăe. «Eu nu știu dacă e adevărat, că s'a născut Mesia. Însă dacă s'a născut, numai în Vifleem s'a întâmplat minunea asta! Tovarășii tăi s'au dus. Întocmește-ți și tu o caravană, și mergi de-adreptul la Vifleem.»

Artaban făcù așa, precum l-a sfătuit. A vândut o piatră scumpă din cele trei, primind pentru ea o sumă enormă, și a plecat însuflețit, în fruntea unei caravane, către orașul Vifleem. Când ajunse sub poarta cetății, căzù obosit în genunchi, și sărută pietrile zidurilor învechite. Inima îi băteà așa de puternic, încât i se tăiase aproape răsuflarea. Gândul la Mesia îi copleșise toate suferințele. Dar după ce se ridică emoționat și intră în oraș, o priveliște îngrozitoare îi sfâșie inima de durere. Unde își aruncà ochii pe străzi, nu vedeà altceva decât copii uciși: unii cu capetele sfărâmate, alții cu piepturile străpunse, iar alții cu mâinile și picioarele ciungărite. Sângele se amestecase cu noroiul ulițelor și se înnegrise, iar pereții caselor erau stropiți cu pete mari și roșii ca pojarul... Artaban află repede cauza măcelului: Irod, poruncise de teama lui Mesia să fie uciși toți copiii dela doi ani mai în jos, din toată țeara de sub stăpânirea lui. De groaza aceasta a morții Maria fugise noaptea împreună cu Isus, în Egipet.

Stăpâna casei, în care se adăpostise Artaban aveà un copil mic. O ciată brutală de soldați, în frunte cu comandantul lor, intră deodată în curte, pentru a-i omorî copilul. Soldații începură să înjure deoarece nu găsiră prada. Femeia îl rugă cu insistență pe Artaban să-i mântuie odorul dela moarte. Fără a se gândì mult el scoase din buzunar a doua piatră și o dădù comandantului, cu rugarea să lase copilul în vieață. Soldații se îndepărtară și l-au lăsat să trăiască. Bucuria femeii fu deosebit de mare. Nu știà cum să-i mulțumească marelui binefăcător. Artaban se rugă de ea, să-l conducă la peștera unde se născuse Mesia.

Ajungând acolo, o găsiră goală, tăcută şi tristă. Numai din depărtare se auziau ţipetele copiilor şi-ale mamelor din Vifleem. Artaban culesese pe drum un buchet de stânjenei şi de asfodele şi înainte de ce ieşì din peşteră, le aruncă în ieslele, unde fusese culcat Isus...

Tot ce mai aveà acum, erà numai o singură piatră scumpă: rubinul. Cu ea în buzunar, a cutreerat el multe ţări, pentruca să afle undeva pe împăratul adevărului, dar pretutindenea a găsit durere, mizerie şi suferinţă. Artaban a stat de ajutor fiecăruia, împărţind unuia mângăere, altuia bani, căci îşi mai păstrase ceva din preţul pietrii celei dintâi, şi iarăş altora sfaturi medicale. În felul acesta au trecut mai bine de treizeci de ani. Aflându-se în drum spre Ierusalim. Artaban aude vorbindu-se odată în Nazaret, de Mesia. Isus Hristos erà în clipa aceea chiar în Ierusalim, în capitala Iudeii. «Acesta e el, ziceà în sine neobositul mag. — Am să merg să mă închin lui, şi ca semn de veneraţiune să-i dau piatra ce-o mai am».

Se pregătì deci cu cea mai mare iuţeală de drum, şi-o luà spre Iudea. Avù de mers multă cale printre dealurile pline de minunate flori sălbatice. Treceà printre lanuri imense de orz şi de grâu, înverzite. Aerul proaspăt al câmpiilor deschise îl îmbătà şi-i iuţià piciorul. Cât de fericit se va simţì el în fine, în faţa lui Mesia, acum dupăce făcuse atâtea fapte bune! Aveà impresia, că de-ar fi plecat împreună cu soţii lui dela Damasc, până ce n'a făcut nimica, n'ar fi avut curajul să se uite în ochii lui Isus. Acum însă? Cum îl va primì Mesia şi îl va binecuvântà? Cu câtă bucurie se va întoarce apoi în ţeara sa îndepărtată, pentru a duce vestea lui până la marginile pământului! O altă religie, religia muncii şi-a faptei cinstite, va fi solia preţioasă pe care va duce-o cu sine în misteriosul Orient, pe ţermurii râului Ganges...

Aceste gânduri îl însufleţeau pe Artaban în drumul său către Ierusalim. Peste câteva zile începù să urce muntele Maslinilor, şi'n câteva ceasuri intră în Ierusalim prin poarta de către răsărit. Cetatea sfântă îi făcù o puternică impresie. Cutreeră întreg oraşul în lung şi'n lat, dar nu găsì nici o urmă de Hristos. Acum începù în adevăr să-şi peardă curajul. Se temeà că sosise şi de astădată prea târziu. Nici nu cuteză să întrebe pe nimeni, ca nucumva

bănuelile lui să se schimbe în adevăr. În fine îşi luă inima în dinţi, intră în templu, şi se adresă unui bătrân, care se rugà:

— Cunoşti pe Mesia? întrebă Artaban.

— De bună seamă. Se vede că tu nu eşti din părţile acestea, răspunse el oftând.

— Sunt treizeci de ani de când îl caut să mă închin lui, şi nu l-am aflat nicăirea.

— Mesia este în Ierusalim...

— Spune-mi, spune-mi bătrânule evlavios, unde se odihneşte piciorul lui, ca să mă duc şi să mă închin?

— Pe Mesia nu l-a înţeles lumea, străine!

— Adevărat? Cum e cu putinţă să nu înţeleagă cineva pe Mesia? întrebă Artaban, mirându-se.

— El a făcut ce-i drept multe minuni. Chiar şi eu am fost vindecat cu cuvântul său, la lacul Vitezda. Fariseii însă l-au urìt...

— Cine sunt Fariseii?

— Ei, răspunse bătrânul, sunt conducătorii poporului.

— Fie-ţi milă de mine, — se rugà Artaban, — spune-mi unde se află, ca să-l văd, — şi-l cuprinse pe bătrân în braţe.

Ochii bătrânului Evreu se umplură de lacrimi, iar vocea începù să-i tremure.

— Ei bine... Pe Mesia îl răstignesc în momentul acesta soldaţii, la porunca Arhiereilor. Şi eu mă rugam acum pentru uşurarea suferinţelor sale, căci el m'a vindecat. Golgota se chiamă dealul unde se înalţă crucea lui. Ia-o pe uliţa asta înainte, deoarece te scoate tocmai la locul acela...»

Artaban plecă în fuga mare spre locul acela trist de pierzare. Soldaţii i-au închis însă drumul, tocmai în momentul când erà să iasă din oraş, pentru a se urcà pe Golgota. Duceau cu ei o fată foarte frumoasă şi tânără. Poate n'aveà mai mult de optsprezece ani. Ea păreà ca o floare albă, pe mâinile ordinare ale soldaţilor. Ochii ei albastrii, exprimau o adâncă durere, iar lanţurile, cu cari îi legaseră mâinile ei albe şi catifelate, tăiaseră brazde adânci, şi-i înroşiseră pielea. Cum îl zărì pe Artaban, ea se repezì cu iuţeala fulgerului spre el, căzù în genunchi înaintea lui, şi începù să-l roage cu ochii scăldaţi de lacrimi: «Dumnezeu te-a trimis în calea mea. Tu eşti după îmbrăcăminte om din ţeara mea, şi eu mă aflu aici în ţeară străină, unde m'au arestat pentru

datorii ale tatălui meu răposat,' şi acum mă duc să mă vândă. Ruşinea mă aşteaptă! Scapă-mă dela rău! Afară de tine nu am pe nimeni, cui m'aş puteà adresà.»

Artaban se înduioşă. «O Doamne — zise el — ţie nu ţi-e de folos prinosul meu! Tu mi-ai scos în cale pe nefericita asta. Fie deci voia ta!» Şi scoase ultima piatră scumpă din buzunar, dăruind-o fetei arestate.

În momentul acesta s'a cutremurat pământul, soarele s'a întunecat, şi casele au început să se clatine. Mesia îşi da sufletul pe cruce... O piatră mare se desprinse de pe coperişul unei case înalte, căzù, şi strivì sub greutatea ei de plumb pe Artaban. În cea din urmă clipă a vieţii sale a văzut ca în vis pe mult căutatul împărat al adevărului divin, care cu glas respicat îi spuneà: «Adevăr, adevăr zic ţie, tot ce ai făcut pentru unul dintre aceşti fraţi mai mici ai mei, mie mi-ai făcut.»

Şi Artaban şi-a închis ochii pentru totdeauna, plin de bucurie că a întâlnit pe Mesia, şi că darurile sale au fost primite...

I. Broşu.

F. Thomas.

CHESTIUNI VITALE.

XII.

Ceeace ne face să trăim.

Vieaţa e un principiu interior de acţiune.
Kant.

Vieaţa e totalitatea funcţiunilor care rezistă morţii.
Bichat.

Aţi auzit cu toţii vorbindu-se de copiii morţi din pricina difteriei, poate că i-aţi şi văzut chiar. La început difteria e o boală, de care nu ne speriem, o tuse fără gravitate, o simplă durere de cap, şi iată că îndată simptomele se agravează, tusa e răguşită, şi respiraţia împiedecată. Vine îndată medicul, care cunoaşte felul boalei. Faţa i se întunecă, şi dând din cap, anunţă oribila difterie, — groaza mamelor. Dupăce microbul infecţios s'a întrodus în sânge, nenorocitul copil e prins într'un angrenaj fatal de moarte, din care cu greu va ieşì: otrăvirea sângelui îşi face treptat efectul, peliţe alburii se grămădesc în gât, respiraţia devine din ce în ce mai grea, până ce încetează cu totul, afară numai dacă o ope-

rație n'o restabilește pe cale artificială. Dar chiar atunci nu scapă totdeauna de moarte. Amânată, ea e și mai crudă pentru părinții îngrijorați. Iată-i acum pe acești sărmani părinți, în fața unui cadavru și acest cadavru e al copilului lor iubit de odinioară.

Din fericire astăzi Dumnezeu pare că vrea să asculte rugăciunile atâtor mame în pericol: el a permis științei să facă o minunată descoperire, grație căreia, difteria se poate vindecà ușor. Proporția celor morți și tămăduiți s'a redus. Altădată din 100 de cazuri, 75 erau mortale, iar restul de 25 se vindecau. Astăzi din contră: Avem 75 de vindecări și numai 25 morți. Toată lumea cunoaște remediul acestei boli: e foarte simplu. Se ia serul unui cal, în care microbul difteriei, atingându-și deplina desvoltare, s'a distrus singur, se inoculează o cantitate oarecare în sângele bolnavului, și în scurt timp, se produce o schimbare ca prin minune. Pielițele din gât dispar îndată, răul e oprit, apoi respins definitiv, și după câteva zile de convalescență, copilul e complect sănătos. S'a pus, ca să zic așà, moartea în luptă cu ea însăși, și în această luptă ea a căzut învinsă, sau cel puțin a trebuit să bată în retragere.

Vorbeam adineaori de angrenajul fatal care duce la moarte, vorbind de vindecare, putem întrebuință aceeaș expresiune. Din momentul în care s'a inoculat serul, treptat-treptat s'a produs o reacțiune interioară, fatală, care s'a făcut absolut singură. Medicul n'are decât să supravegheze, și, dacă merge bine, rezultatul va fi desigur vindecarea și vieața. Cum să n'admiri geniul omului în această descoperire? Dar, admirând pe savantul care a făcut-o, să nu uităm pe Creatorul, care i-a inspirat-o.

Omenirea se asamănă cu diftericul, de care vorbiam la început. Ea conține un microb de moarte, care, de când există, face ravagii grozave în sânul ei. Fiecare om, născându-se, e condamnat la moarte. Abià ajunge pe pământ și vede ridicându-se înaintea lui spectrul distrugerii. Fiecare naștere e o profeție de moarte. Primul suspin al ființei omenești te face să te gândești la celalalt care va venì mai curând sau mai târziu. Generațiile se succed împingându-se unele pe altele, ca valurile mării. Fiecare din ele, apărând, pare că zice celei care o precede: Grăbește-te să mori, izbindu-te de mal, ca să pot murì și eu la rândul meu. Globul nostru e un vast cimitir, în mijlocul căruia ne plimbăm câtva timp ca umbre rătăcitoare, înainte de a dispăreà într'unul din nenumăratele lui morminte. Pare într'adevăr că atmosfera noastră încărcată cu miasme veninoase, care fac vieața imposibilă pe pământ.

Și prin moarte nu înțeleg numai moartea corpului, descompunerea mai mult sau mai puțin repede a elementelor care for-

mează organismul nostru, ci vreau să vorbesc de tot ceeace trebuie să întovărăşească această primă manifestare a morţii. Omul, văzându-şi distrugerea corpului său, în mod instinctiv simte că ea e doar începutul unei succesiuni de fenomene, pe care le putem prevedeà mai dinainte. Inapoia acestui prim fapt există altele şi mai de temut, nişte lungi şi dureroase prelungiri ale celui dintâi, asemănătoare cu ecourile munţilor, care se pierd din ce în ce, pânăce dispar cu totul. Probabil că moartea fizică e primul act al unei drame grozave al cărui ultim act e numit în Scriptură a doua moarte, sau moartea spirituală. De aceea moartea corpului e aşa de solemnă, şi rămâne încă regele grozăviilor, chiar pentru acei cari afirmă că totul s'a terminat cu ultima suflare.

Adevărata cauză a morţii omului, ceeace îl omoară, am spus-o, e păcatul, adecă despărţirea de Dumnezeu, care e izvorul oricărei vieţi. Poate omul să facă toate sforţările spre a se convinge că moartea e ceva natural, căci conştiinţa protestează şi-i strigă: Nu, tu n'ar trebuì să mori. Dacă mori, e vina ta, şi greşala săvârşită poate aveà pentru tine urmări mult mai grave ca acelea pe care le întrezăreşti tu în momentul de faţă.

În adevăr Dumnezeu, făcând pe om îl destinase să se ridice treptat, treptat, până la vieaţa desăvârşită şi veşnică: vieaţa dumnezeiască. Fiind punctul culminant al vieţilor inferioare, el trebuià să se urce din ce în ce mai sus, printr'o serie de victorii câştigate în chip liber, spre a ajunge în urmă la însăşi vieaţa lui Dumnezeu, la deplina lumină a iubirii desăvârşite şi a libertăţii absolute. Şi în această urcare treptată, ar fi fost transformat din mărire în mărire, pe măsură ce vieaţa superioară i-se comunicà mai mult. Fusese făcut pentru vârfurile înalte şi tot interiorul lui îl împingeà într'acolo. În schimb însă, omul prin neascultarea lui a început să se coboare din ce în ce mai jos. Vieaţa lui n'a mai fost o ascensiune, ci o cădere din prăpastie în prăpastie, până în adâncul tuturor abisurilor, adecă în loc să treacă printr'o serie de vieţi din ce în ce mai înalte, e târît într'o succesiune de morţi, cade din moarte în moarte, până la moarte definitivă.

De acì setea de vieaţă, care îl tulbură, de acì decepţiunile şi în utilitatea sforţărilor lui, căci simte prea bine că germenele morţii, întrodus în organismul lui îşi are sediul înainte de toate nu în corpul ci chiar în centrul sufletului său. Tot aşa el nu a ajuns şi nu va ajunge niciodată să distrugă acest germene din el. Toate religiunile omeneşti au fost inventate în acest scop. Omul caută neîncetat să găsească un remediu puternic spre a înlăturà pentru totdeauna moartea şi a-şi asigurà vieaţa veşnică. De acì

cultul cu formele lui multiple, de acì ceremoniile variate, de acì sacrificiile, adesea crude, oferite divinității.

Totul a fost inutil: erau mijloace exterioare, fără folos, remedii fără putere, care n'aduceau nici o vindecare, fiindcă n'atingeau centrul ființei omenești și germenele fatal din el. Tot astfel s'au încercat diferite remedii contra difteriei înainte de descoperirea serului: cu toată bunăvoința și știința considerabilă a doctorilor, totdeauna răul erà cel mai puternic. Spre a combate moartea a trebuit, ca și pentru difterie, inocularea adâncă a unui ser atotputernic, care a putut duce moartea chiar în focarul răului, spre a-l distruge. Acțiunea lui Iisus Hristos în lume n'a avut alt scop, nici alt rezultat decât acesta.

Oricine cunoaște puțin vieața lui Isus Hristos, știe că, preocuparea continuă a lui a fost de a luptà contra morții, înlocuindu o cu vieața. El apare în istorie ca un erou inimos, arătându-se îndată pe câmpul de bătaie, — pământul nostru, — spre a luptà contra armatelor morții. Indată observă, că El, cel viu, erà într'un adevărat câmp de moarte. Dar în acelaș timp descoperì îndată care e cauza adâncă a răului, — păcatul. Atunci fără cea mai mică ezitare, deșì sigur, și, în aparență, fără putere, întreprinde o luptă gigantică împotriva morții. O pândì pretutindeni, pe unde o puteà întâlnì și o combătù din toate puterile sale. O combătù tămăduind pe toți bolnavii, care veniau la el și oricare ar fi fost gravitatea boalei lor, sau înviind morții, chiar pe aceia al căror corp erà în descompunere. Știù bine că bolnavii vindecați și înviați, după un scurt timp, trebuiau să moară din nou prin boală și moarte. Acțiunea morții fusese împiedecată doar momentan, și vindecarea operată în ei, trebuià să servească drept simbol al vindecării și învierii definitive, pe care voià s'o îndeplinească.

Toate cuvintele lui Isus sunt cuvinte de vieață, și anunțând vieața, adevărata vieață, El combăteà dejà moartea. Deasemenea, toate puterile morții se îndârjiră contra lui. Fiecare val de vieață, pe care îl ridicà, provocà în mod imperios valuri de moarte din ce în ce mai amenințătoare. Pe măsură ce vorbeà și lucrà, păreà că noui trupe inamice se ridică împotriva lui spre a-l nimicì. In fine, venì ora, în care puterile omorîtoare se crezură victorioase. Isus fù condamnat și răstignit ca un tâlhar, și când scoase cea din urmă suflare păreà că totul s'a sfârșit. Omenirea noastră păreà condamnată pentru totdeauna, moartea aveà cuvântul cel din urmă: Stăpânitorul vieții căzuse.

Dacă astfel erau aparențele, nu tot așa erà însă realitatea. Din contră, Isus murind aveà să învingă moartea. El urmărise pe Stăpânitorul morții până în cea din urmă ascunzătoare a lui,

spre a-l puteà învinge mai bine, şi acì îi dedese lovitura de graţie. In momentul în care omenirea erà pierdută, în persoana reprezentantului desăvârşit al ei, în realitate, ea erà mântuită: moartea cu întregul ei cortegiu de grozăvii erà învinsă.

Probă e că din acest moment, în urma celui răstignit şi înviat se formează un cortegiu din ce în ce mai numeros de fiinţe omeneşti învingătoare asupra morţii, şi acest cortegiu formează un fel de fluviu de vieaţă răspândit pe pământ. Acest fluviu curge încet dealungul vederilor, crescând mereu, şi ceice vor, pot să-şi potolească setea din apele lui. Aceştia îşi potolesc aşa de bine setea lor de vieaţă, încât pentru ei moartea pare că nu mai există. Mulţi merg înaintea ei cântând, ca primii creştini, care trebuiau opriţi să meargă la martiriu.

Se ştie prea bine, că pentru acei cari fac parte din armata celui crucificat, moartea nu mai e moarte, căci şi-a pierdut acul, cu toate durerile, de care e însoţit. Ea e un duşman crud, dar un duşman învins, căci pentru mulţi l-a ajuns întroducerea definitivă în adevărata vieaţă.

E posibil oare să ne închipuim cum a izbutit Isus Hristos să învingă moartea şi să propage vieaţa într'o lume, în care până la el, domnise moartea? Cred că cel puţin putem întrezărì soluţiunea acestei misterioase probleme. Isus Hristos a învins moartea pentru el şi pentru noi, mai întâi prin vieaţa lui. Pe când păcatul adusese despărţirea omului de Dumnezeu şi prin asta, moartea celui dintâi, sfinţenia desăvârşită a lui Hristos a constat, în aceea că în persoana lui s'a realizat pe deplin unirea naturii omeneşti cu cea dumnezeiască. În Hristos, între aceste două elemente, nu mai e nici cel mai mic desacord, nici cea mai mică despărţire, astfel că adesea nu poţi ajunge să le distingi una de alta. Deasemenea, moartea nu puteà fi sfârşitul unei vieţi ca a lui. Dacă Hristos a murit, a murit fiindcă a vrut şi asta într'un scop special.

Isus a arătat adevărata vieaţă şi biruinţa asupra morţii, dovedind că vieaţa dumnezeiască, care e o vieaţă veşnică, se poate unì în mod desăvârşit cu vieaţa omenească, comunicându-i totdeodată durata ei infinită. Mediul ambiant în care a trăit Hristos, a fost comunicarea cu Tatăl său, şi această comunicare n'a fost întreruptă niciodată. A fost un continuu schimb între el şi Tatăl său, şi acest schimb îi asigurà o biruinţă sigură asupra morţii. Hristos fiind însă de aceeaş natură cu noi, ceeace a putut face el, trebue să putem şi noi. Vieaţa lui e vieaţa normală a omului. Vieaţa omului de azi e anormală, căci moartea o face să înceteze brusc.

Mai mult: Hristos a învins moartea şi poate devenì pentru noi o putere de vieaţă, nu numai prin vieaţa lui sfântă ci mai ales

prin moartea lui. Dacă Hristos s'ar fi mulţămit să trăească într'o uniune desăvârşită cu Tatăl său, spre a se întoarce în urmă lângă El în mărire, omenirea n'ar fi câştigat lucru mare prin venirea lui pe pământ, puterea morţii şi a păcatului n'ar fi fost învinsă, şi globul nostru ar fi fost pentru totdeauna aspectul unui mormânt fără vreo nădejde de vieaţă. Hristos a vrut să comunice viaţa lui omenirii întregi, şi pentru asta şi-a şi dat-o pe cruce.

Dând-o, părăsind-o, însemnà a o răspândì şi a o comunicà şi altora. Grăuntele de grâu nu-şi poate comunicà vieaţa altor grăunţi formaţi în spic, decât dacă e pus în pământ şi moare. Numai în felul acesta se poate păstrà vieaţa. Distrugerea ei nu e decât aparenţă, fiindcă murind, înviază înmulţită.

Pentru explicarea acestui fenomen, mă întorc la comparaţia dela început. Ziceam cà difteria se poate împiedecà şi vindecà în totul numai graţie serului. Ceeace dă serului această proprietate minunată e faptul că el însuşi e un teren în care microbul difteric şi-a atins deplina desvoltare. S'a inoculat calului aşa numitul microb. Acest microb s'a înmulţit dar fără să facă rău calului, care e refractar faţă de această boală. Apoi când s'a luat sânge şi ser dela acest animal, s'a găsit în faţa unui teren tot refractar, în faţa răului, fiindcă se epuizase, desvoltându-se. Acest serum, inoculat acum în bolnav, combate imediat germenii morţii răspândiţi în interiorul lui, îi distruge treptat, treptat, până ce urmează complecta vindecare.

Nu e o curioasă analogie între acest fenomen fiziologic şi cel care se petrece azi în omenire, graţie lui Isus? Isus Hristos îmi face impresia unui teren, în care germenul morţii şi-a făcut tot efectul. Dacă Hristos a murit, a murit fiindcă a luat asupra lui toată puterea răului, spre a-i da lovitura fatală. Indreptează armele adversarului împotriva lui, spre a i-le luà. Se oferă loviturilor duşmanului care se aruncă asupra lui. Devenit păcat pentru noi, păcatul îşi produce în el efectele grozave, aducând aceea misterioasă despărţire de Dumnezeu, pe cruce. Această despărţire îl omoară. Dar când înviază în urmă, câştigă victoria asupra morţii care rămâne de acum înainte învinsă.

Într'adevăr, oricine va întrà de acum înainte în comuniune cu suferinţele şi moartea lui, unindu-se cu el spre a murì cu el, prin chiar faptul acesta va fi inoculat cu Hristos. Şi această inoculare îi va comunicà o putere de viaţă care va respinge moartea. Hristosul crucificat, cuprins prin credinţa păcătosului, e terenul, de care vorbiam adineaori, — refractar desvoltării răului, fiindcă acest rău s'a epuizat, ca să zicem aşa, şi s'a distrus el singur în Hristos. Cu singura condiţiune însă, ca în această participare la moartea lui Hristos, totdeauna păcătosul să consimtă

la rândul lui, la renunţarea de sine şi lepădarea vieţii lui spre a începe o vieaţă nouă în comuniunea lui Isus. Trebuie să-şi piardă vechia vieaţă, care erà o vieaţă de moarte spre a primì în el o vieaţă nouă, care e o vieaţă nemuritoare. Renunţând la sine, prin uniunea cu Hristos moare morţii, ca să zicem aşa, şi primeşte vieaţa veşnică.

Cât despre Hristos, dacă El a putut să ia asupra lui şi în El acul păcatului, microbul morţii, a făcut-o fiindcă, în fond a fost refractar morţii. Moartea l-a putut atinge, a putut să-l ţină câteva ore, dar mai curând sau mai târziu, ea trebuià să-şi lase prada. Căci cel pe care păreà că l-a învins fiind sfinţenia însăşi, nu puteà să vază stricăciune. Un om ordinar care ar fi făcut această experienţă, un om în care se inoculase toată puterea păcatului ar fi căzut în chip fatal în ispită: culcat în mormânt, ar fi rămas în el. Hristos însă a ieşit şi poate târî acum în înscrierea lui pe toţi care se vor încrede în El ca bolnavul în medicul său.

Răul în om e aşa de adânc şi urmările lui sunt aşa de sigure că nu trebuie nimic alt decât inocularea adâncă de care vorbirăm, pentruca omul scăpând de moarte, să fie sigur de vieaţa vecinică. Intr'adevăr, primind pe Hristos în sine, omul nu primeşte numai un Hristos răstignit, ci mai înainte de toate un Hristos înviat, un spirit însufleţitor a cărui prezenţă respinge energic moartea spre a o înlocuì pretutindeni cu vieaţa.

Deosebirea între fenomenul inoculării cu ser şi fenomenul spiritual corespunzător e că: serul doar respinge moartea, fără să propage vieaţa, sau mai degrabă respinge moartea destul de energic, pentruca vieaţa organismului să poată triumfà odată ce nu mai e împiedecată, pe când în credinciosul atins de păcat şi omorît de el, pezenţa lui Hristos, care trăieşte în sufletul lui, îi comunică o vieaţă nouă, care nu e alta decât vieaţa lui, vieaţa divină însăşi. Prin el se restabilesc relaţiunile cu Dumnezeu, atmosfera divină devine iarăşi atmosfera omului, şi deacum încolo afară de o ruptură nouă, totdeauna posibilă — omul rămânând liber-credinciosul e sigur de vieaţa veşnică.

Dacă nu se produce această ruptură, vieaţa inoculată se va propagà în chip forţat, cum se propagà adineaori moartea. Vorbeam de angrenajul de moarte, în care e prinsă omenirea în urma păcatului. Tot aşa — slavă Domnului — există un angrenaj de vieaţă, în care intră credinciosul şi care-l va duce cu siguranţă la vieaţă afară numai dacă nu i se împotriveşte.

Greutatea, dar, pentru omul care vreà să-şi asigure vieaţa şi să învingă moartea, e dacă mă pot exprimà astfel, de a-şi inoculà vieaţa lui Hristos. Astfel, ceiace ne face să trăim, e pătrun-

derea vieţii lui Hristos în noi, deoarece vieaţa aceasta nu e alta decât vieaţa lui Dumnezeu însuşi, care nu poate murì.

Acum știu, că mulţi cetitori îmi vor zice că nu înţeleg, că ar vreà să înţeleagă ca să poată crede, că astea sunt mistere, mai presus de raţiunea lor slabă. Recunosc că sunt lucruri grele de înţeles, dar esenţialul aci, ca în toate problemele vieţii, nu e să înţelegi. Noi nu înţelegem nici vieaţa unui fir de iarbă, nici fenomenul vieţii fizice şi pretindem să înţelegem fenomenul vieţii spirituale? Mai ales când ignorăm atât esenţa materiei, cât şi a spiritului? Dar asta nu-i un motiv de a se respinge sau neglijà darul vieţii veșnice, pe care ni-l face Hristos.

Timp de veacuri omul a ignorat în totul cele două funcţiuni capitale ale organismului fizic: respiraţia şi nutriţia, şi asta nu l-a împiedecat de a trăì, graţie plămânilor care respirau şi stomacului care digerà. Puţin ne impoartă cum se face oxigenarea sângelui, ceiace ştim e că trebuie să respirăm, căci altmintrelea murim. Puţin ne impoartă cum se face digestiunea în stomac, ştim doar că trebuie să ne nutrim cu orice preţ. Odată inspiraţia făcută, aerul vine dela sine în plămâni. Odată înghiţită bucata de pâne nici nu ne gândim cum îşi urmează regulat drumul, după legi nestrămutate, până ce se transformă în substanţa corpului nostru. Esenţialul e de a mâncà şi respirà. Copilul difteric, inoculat, nu ne-ar puteà descrie toată teoria serului, cu diferitele faze ale mersului lui în corp. Asta nu împiedecă însă deloc lucrarea lichidului, odată întrodus în organism.

Deasemenea, vrem prea mult să înţelegem opera lui Hristos în noi, acţiunea lui asupra corpului nostru. Trebuie să recunoaştem că suntem bolnavi şi muritori, trebuie să credem că El ni se poate da spre a ne vindecà şi mântuì, ceiace poate face şi a făcut de multeori pentru alţii. Când bate la uşa inimii noastre oferindu-ni-se el însuşi ca remediu şi medic, să nu şovăim de a-l lăsà să intre, să-i deschidem larg uşa, adică să ne dăm lui aşa cum suntem. Şi atunci şi numai atunci, vom aveà şi noi ceiace ne face să trăim şi moartea va fi învinsă pentru totdeauna.

Acelaş lucru îl exprimă şi Isus când zice: «Adevăr, zic vouă, de nu veţi mâncà trupul Fiului omului, şi de nu veţi beà sângele lui, nu veţi aveà vieaţa de veci. Cela ce mănâncă trupul meu și beà sângele meu are vieaţa veşnică, şi eu îl voiu învià în ziua de apoi. Precum m'a trimis Tatăl care e viu, și precum eu trăesc prin Tatăl, aşa şi celce mă mănâncă va trăì prin mine, căci trupul meu e cu adevăr hrană şi sângele meu cu adevăr băutură».

Deasemenea, nu numai pentru noi înși-ne trebuie să ne inoculăm cu Hristos, ci și pentru alţii. Intr'adevăr, cât timp n'avem

în noi adevărata vieaţă, răspândim în jurul nostru un miros de moarte, suntem germeni distrugători, comunicând moartea celor cari ne înconjoară după cum un cadavru păstrat prea mult timp într'o casă, devine în mod necesar, un focar de infecţiune şi o cauză de moarte pentru toţi casnicii, deoarece moartea nu poate da decât moarte. Din contră, dacă am primit în noi vieaţa, în chip forţat, răspândim un miros de vieaţă, devenim germeni de vieaţă, propagând în toate direcţiunile, fără să vorbim, fără să lucrăm direct pentru Hristos, ci numai prin faptul că avem pe Hristos în noi.

Aceasta e sarcina măreaţă a adevăraţilor discipuli ai celui crucificat: Ei trebuie să trimită în toate direcţiunile unde de vieaţă care să respingă şi să anuleze treptat treptat undele morţii, până la complecta dispariţie a celor din urmă. A primì vieaţa divină spre a o răspândì şi a acoperì pământul cu ea, a contribuì prin asta la transformarea globului nostru într'un câmp de vieaţă şi de înviere, un paradis pământesc, în care moartea, ultimul nostru duşman, să fie învinsă — iată cea mai nobilă chemare pentru om pe pământ.

Să-mi permită cetitorii, ca terminând, să le amintesc o pagină solemnă din Sf. Scriptură, în care vedem pe Moise, marele legislator al Ebreilor, luându-şi adio dela poporul său, la sfârşitul carierii sale: Iată, zice El, pun înaintea ta vieaţa şi binele, moartea şi răul, binecuvântarea şi blestemul. Alege vieaţa, ca să trăeşti tu şi urmaşii tăi, spre a iubì pre cel prea Inalt, Dumnezeul tău, spre a ascultà glasul lui şi spre a te alipì de El. Căci de asta depinde vieaţa şi prelungirea zilelor tale».

Iubite cetitor, prin paginile de faţă ai fost pus în faţa vieţii lui Hristos şi în faţa morţii care fără El, te va înghiţì. Eşti liber să faci, ce-ţi va păreà mai bine de făcut. Nimeni n'are dreptul să te forţeze într'un sens sau altul, căci chestiunea veşniciei e aşa de serioasă, încât fiecare trebuie s'o rezolve liber şi pentru el singur. Fă ce vrei, lucrează cum îţi place, dar adu-ţi aminte că în faţa lui Hristos se decide eternitatea ta......

Dim. I. Cornilescu.

UN ARTICOL PROGRAM DESPRE UNIREA BISERICILOR CREŞTINE.[1]

Uniunea creştină s'a întemeiat pentru a servì de centru şi organ al adevăraţilor creştini, cari vreau să lucre la opera unităţii religioase, pe care Domnul nostru Isus Hristos a venit să o întemeieze pe pământ.

Această unitate a existat în primele veacuri creştine; dar, începând dela desbinarea Bisericilor, nu mai vedem în lume acea comunitate de credinţe şi de simţeminte, care, în cugetarea dumnezeescului Invăţător, trebuie să fie rezultatul final al învăţăturii şi al jertfirii sale.

Lumea creştină nu-i unită; între diferitele Biserici creştine domnesc neînţelegerea, antipatia, ura. Chiar şi în sinul comunităţilor, cari îşi laudă mai mult unitatea, observăm un număr aproape infinit de sectari, cari formează partide, şcoale, dacă vreà cineva; aceste şcoale diferă între ele cu privire la întrebările cele mai fundamentale; ele nu obsearvă unele faţă de altele nici una din regulele dragostei, aşa că ele sunt în realitate tot atât de desbinate întreolaltă ca şi diferitele Biserici însăşi.

Dar', mai pe sus de sectari, de oamenii de partid, întâlnim, în toate Bisericile, oameni adânc religioşi, înţelepţi, instruiţi, cari oftează din cauza discordiilor, al căror teatru este lumea creştină, şi cari aspiră după vremurile fericite, când dorinţele Domnului vor fi îndeplinite:

«Părinte Sfinte! ziceà Mântuitorul, în preziua de a lăsà pământul, Părinte Sfinte! nu numai pentru aceştia mă rog (apostolii), ci şi pentru cei ce vor crede prin cuvântul lor întru mine; ca toţi *una* să fie; precum tu, Părinte, întru mine, şi eu întru tine, ca şi aceştia întru noi să fie: ca să crează lumea că tu m'ai trimis. (Ioan XVII, v. 20, 21).

Aşadară, unirea dintre creştini, este semnul, ce-l dă Isus Hristos despre misiunea sa dumnezeească; această unire va convinge lumea despre ea; printr'ânsa se va îndeplinì opera revelaţiunii şi a răscumpărării; aceasta unire este cea prezisă de către

[1] Titlul în original e: Consideraţiuni generale cu privire la scopul, ce-şi propun întemeietorii *Uniunei Creştine Cf. L'union chrétienne.* Premiére année. — Nr. 1. — 1859 — Dimanche 6 Noemvrie.

îngerii Domnului, în timp ce binevestiau lumei naşterea Dumnezeu-Omului: «Mărire întru cei de sus lui Dumnezeu! Pre pământ pace! Intre oameni bunăvoire! (δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῷ, καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνη, ἐν ἀνθρώποις εὐδοκίας)» — (Luca, II, 14.)

A muncì pentru pace, pentru unire, însemnează deci a conlucrà la opera dumnezeească.

Membrii din diferite biserici creştine, convinşi despre acest adevăr şi uniţi în simţeminte, au întreprins a-şi concentrà silinţele în scopul d'a apropià pe aceia, cari cred în Isus Hristos; să facă să cază obstacolele, cari ţin desbinaţi atât'amar de oameni, cari sunt vrednici să se'nţeleagă, şi cari nu trebuie să mai fie multă vreme tot atâtea victime ale erorii şi ale prejudecăţilor.

Pentru a ajunge acest scop, ei au ales, ca un prim mijloc, întemeierea unui jurnal în mod special destinat discuţiunei chestiunilor, cari desbină astăzi Bisericile creştine, şi expunerii limpezi şi precise a doctrinei revelate.

Unul din principalele obstacole, ce le întâlneşte în calea ei unirea, este înţelesul diferit, pe care-l atribuie lumea cuvântului *Biserică*. Vom pune o deosebită grije în examinarea acestei întrebări preliminare. Dar ca să se ştie dintr'nceput, care este, asupra acestui punct, modul nostru de cugetare, facem declaraţia că aderăm întru toate la aceste cuvinte ale lui Pacian, sfânt şi învăţat episcop în Barcelona, în veacul al patrulea:

«*Creştin* este numele meu, *catolic* este pronumele meu. Dacă voieşti să-ţi explic acest nume *catolic,* şi să-ţi traduc acest cuvânt grecesc în latineşte, îţi voiu zice: *catolic* însemnează *unit,* sau încă şi, cum judecă învăţaţii, el înseamnă *supunere completă*, adecă *supunere către toate legile lui Dumnezeu.*

Catolic este deci cel care ascultă de dreptate; celce se supune dreptăţii, este creştin, aşadară catolicul este creştin». (Epistola ad Symporon.)

Lumea a torturat cuvântul *catolic* în toate înţelesurile. Singurul, care l-a admis Biserica creştină antică este cel al episcopului Pacian. Catolicul este deci *creştinul complet;* pentru a fi catolic şi pentru a aparţine la adevărata Biserică a lui Isus Hristos e de ajuns să primească cineva doctrina revelată, fără a suprimà ceva din ea, fără a adaoge la ea ceva; a o primì aşa, cum a fost ea admisă de Biserica apostolică şi universală.

Aceia, cari exagerează această doctrină sau o împuţinează, nu sunt catolici, la orice Biserică ar aparţineà ei. Aceia, cari o primesc în curăţenia ei sunt catolici şi fii ai adevăratei Biserici a lui Isus Hristos, ori care ar fi comunitatea bisericească, în sinul căreia s'au născut.

Deosebirile bisericeşti nu pot fi piedeci în drumul unirii fiilor lui Dumnezeu. Ele sunt legate de împrejurări, de obiceiurile vremilor şi popoarelor diferite. De îndată-ce varietatea, ce rezultă din ele, nu atinge nici morala, nici credinţa, nici constituţiunea esenţială a Bisericii, ea trebuie cu atât mai mult respectată, cu cât, fără ea, întemeierea creştinismului, ar fi cu totul imposibilă pentru anumite ţări, şi pentrucă unitatea Bisericii ar fi o utopie.

Aceia, cari admit într'un mod complet doctrina lui Isus Hristos sunt aşadară *catolicii*, adevăraţii creştini, oricare le-ar fi practicele diferite, cari atârnă de caracterele diverse ale naţionalităţilor. Ce impoartă forma, îndată ce fondul este acelaş? Fondul e divin, forma e omenească; a le confundà laolaltă, ar însemnà să faci un amestec eterogen din cele dumnezeeşti şi cele omeneşti; ar fi tot una cu a ridicà între oameni bariere, ce nu pot fi trecute; ar însemnà a face imposibilă opera lui Isus Hristos.

Pentru a deosebì ceeace vine dela Dumnezeu de ceeace a fost statorit de oameni, regula noastră va fi Sfânta Scriptură, studiată, adâncită, interpretată cu sinceritate. Când înţelesul doctrinal al unui text va fi controversat, vom preferì interpretării noastre particulare pe cea a Bisericii, aşa cum va rezultà ea din mărturisirea uniformă a tuturor Bisericilor apostolice.

Aceasta este regula aplicată dela începutul creştinismului. Noi n'am puteà pune în practică aceasta regulă a credinţei soborniceşti fără să întâlnim două feluri de adversari.

Mai întâi de toate pe individualişti, cari nu vreau altă regulă pentru credinţa lor, decât Sfânta Scriptură, interpretată în mod liber de ei, fără a ţineà socoteală de *înţelesul catolic*, şi cari proclamă într'un mod absolut, că ***dreptul nu-i decât în individ.***

Noi recunoaştem tot ceeace e adevărat în principiul lor. Noi suntem împreună cu aceia, cari se mulţumesc să zică, că inteligenţa şi conştiinţa sunt cele două lumini, cari trebuie să ne conducă la credinţă; că credinţa nu trebuie orbeşte primită dela alţii; ci ea este o liberă primire a unei încredinţări intime, sub

insuflarea dumnezeească, şi'n urma examinării motivelor, pe cari se sprijineşte ea; numai cât vom face observarea, că toate acestea nu exclud nicidecum tradiţiunea catolică (soborniceascǎ).

Că lumea se revòltă împotriva unei *credinţe colective*, care ar fi impusă, ca un jug unei turme de orbi, aceasta o pricepem; dar' că în determinarea înţelesului Scripturilor, nu se ţine nici o samă de inteligenţa Bisericii, în aceasta găsim o exagerare regretabilă. Izolând individul de toate veacurile creştine, îl închizi în circuitul propriei sale inteligenţe, îl lipseşti de luminile, ce s'ar desface pentru el din toate comorile cuprinse în monumentele tradiţionale; opreşti orice progres în înţelegerea adevărului. Progresul în toate lucrurile nu se realizează, decât paralel cu timpul, şi cu concursul acelora, cari au precedat; progresul e rezultatul, ce-l au pe încetul sforţările împreunate şi constante ale inteligenţii omeneşti cu privire la una şi aceiaş întrebare; spiritul omenesc n'ajunge la el dintr'o săritură; există în lumea intelectuală o comunitate, o solidaritate de cercetări, de reflexiuni, cari pregătesc un rezultat, pe care cutare epocă sau oarecare geniu îl proclamă, dar' care nu-i unica lui proprietate. Dacă ea este în starea ei completă, ea nu este în amănuntele ei; şi toate elementele erau pregătite prin o elaborare îndelungată, când un geniu puternic a reunit, într'un rezultat complex, aceste elemente, pe cari le-a fost găsit răsleţe în societate şi în ştiinţă.

Individualismul neagă această solidaritate a inteliginţii omeneşti, din punctul de vedere religios, prin faptul, că-l izolează pe individ de toate scrutările, de toate observările făcute mai înainte asupra cărţilor inspirate. Biserica, dimpotrivă, ţine samă de ele. Fără a împiedecà libertatea individuală în examinarea problemei religioase, ea afirmă, că mărturisirea permanentă și universală este în ochii ei o regulă sigură în determinarea înţelesului Scripturii şi în fixarea unui oarecare punct de credinţă. Ea nu vreà ca credinţa să progreseze în ea însăși, ci să crească — ca progres — în *cunoaşterea* dogmelor revelate.

Şi consideraţiuni de un alt ordin vor convinge pe individualişti de eroare.

Credinţa revelată este un *fapt*. Cu revelaţiunea nu stă lucrul ca şi cu o doctrină filozofică, care poate fi discutată în ea însași. Pentru celce crede în descoperire, orice cestiune doctrinală se

reduce la această întrebare de fapt: Oare a descoperit Isus Hristos cutare ori cutare dogmă? *Faptul* n'are alt motiv decât *mărturisirea;* un fapt ce se trage dela Isus, trebuie să fie dovedit prin o mărturisire *permanentă* şi *universală* începând dela Isus Hristos; o atare mărturisire este pentru inteligință, chiar şi din punctul de vedere curat raţional, un motiv mult mai hotărîtor, decât sensul particular, ce se dă unui text oarecare.

Omul cu judecată nu va susţine nicicând, că părerea lui individuală despre înţelesul cutărui ori oarecărui loc din sfintele cărţi, e de preferit faţă de *mărturisirea permanentă* şi *universală*, pentru a constatà revelaţiunea unei dogme.

Noi suntem deci convinşi, că cei mai mulţi din membrii şcoalei individualiste, care numără nobile inteligenţe şi adevăraţi prietini ai adevărului, vor aplaudà silinţele noastre, şi nu vor fi aşa îndepărtaţi de noi, în ce priveşte regula de credinţă, cum s'ar fi putut crede întâiaoară.

Mult mai puţin ne răzimăm, o mărturisim aceasta fără încunjur, pe aceia, cari exagerează principiul autorităţii şi cari se silesc să-l identifice cu absolutismul.

Libertatea şi autoritatea sunt cele două temelii ale oricărei ordini religioase, precum şi ale oricărei ordini sociale; trebuie a le admite, atât pe una cât şi pe cealaltă, într'o măsură dreaptă; însă, în domeniul religios, excesele libertăţii sunt mai puţin periculoase, decât excesele absolutismului, ceeace, prin acesta din urmă, se poate impune dintr'odată o eroare unei întregi Biserici. Cei cari se declară pentru absolutismul religios, denaturează autoritatea, învită către supunerea oarbă; nimicirea intelectuală este în privirea lor principiul generator al ordinei şi al credinţei. Acest sistem, cunoscut sub numele de ultramontanism, a fost dus în zilele noastre până la marginele lui cele mai extreme.

Partizanii săi vor fi vrăjmaşii cei mai îndărătnici ai lucrărilor noastre; ei vor batjocurì fără îndoială intenţiunile noastre. Noi le vom aduce aminte de regulele dragostei, şi de drepturile adevărului. Poate că pe unii vom puteà să-i luminăm, pe aceia, la cari bunacredinţă nu va fi fost stinsă cu desăvârşire. Dacă n'avem nici un succes pe lângă şefii de partid, purtăm nădejdea, că vom fi folositori cel puţin acelora, pe cari ei i-au amăgit prin aparenţele unei ortodoxii înşelătoare.

Chiar şi când lucrările noastre n'ar fi câtuşi de cât de folos partidei ultramontane, ele vor întărì totdeauna pe cei, cari nu împărtăşesc prejudecăţile ei; căci noi vom tractà sistemele lor cu o calmitate şi c'o logică, cari vor desfide pe adversarii noştrii. Noi vom scrutà, cu ajutorul monumentelor istoriei şi ale dreptului bisericesc, obârşia şi raţiunile puterii papale. Reducând această putere la marginile ei, *legale*, *canonice*, vom nimicì unul din cele mai mari obstacole, ce stă în calea unirii Bisericii creştine, una din cauzele cele mai directe ale desbinărilor dinlăuntru, cari există între creştini.

S'ar înşelà cineva grozav asupra intenţiunilor noastre, dacă ne-ar atribuì dorinţa de-a ridicà altar împotriva altarului şi să voim să formăm o Biserică în afară de toate celelalte Biserici.

N'avem altă ţintă, decât să slujim de organ oamenilor de bunăvoinţă, răspândiţi peste întreaga suprafaţa pământului, ca ei să poată să se manifesteze liber, şi să lucreze pentru Unirea universală, pentru care s'a rugat Dumnezeu-Omul.

Oricine poate să fie convins, în urma celor ce am zis, că noi nu vom aveà nicicând nici un fel de polemică, care să întărîte. Vom aveà în mod firesc ca adversari pe toţi oamenii de partid. În caz, că ne despreţuiesc şi ne ocăresc, ne vom răsbunà, rugând pe Dumnezeu să-i lumineze şi să le pună înainte adevărul.

Poate că lumea va găsì, că suntem temerari, începând o operă de unire, pe care n'au fost în stare s'o ducă la bun sfârşit până astăzi nici chiar episcopii cei mai temători de Dumnezeu, teologii cei mai învăţaţi, oamenii cei mai puternici. Noi n'am fi numai temerari, ci chiar ridicoli, dacă ne-am fălì, că vom obţine un succes sigur, muncind pe aceleaşi temelii, ca şi cei cari ne-au precedat, în sfânta carieră a unirii creştine; ce este mai mult, rugăm pe cetitorii noştrii să nu se 'nşele cât de puţin asupra scopului şi nădejdilor noastre.

Mai întâi de toate, noi nu vrem să tractăm pe cale diplomatică despre unirea Bisericilor; n'avem, pentru a începe negocieri, nici gust, nici misiune. Nu suntem delegaţii nici unei Biserici; noi ne luăm inspiraţiunile din conştiinţa noastră, din dragostea, ce o avem pentru adevărul şi pentru Biserica lui Isus Hristos. De ni s'ar fi îmbiat o delegaţiune oficială, am fi respins-o

pentrucă am fi fost siguri de mai înainte de neizbândă, și că vom întărì desbinarea, în loc să o nimicim din rădăcină.

Ce vrem noi așadară? Vrem să împărtășim în lume sământa cea bună a învățăturii revelate, curate de orice amestec omenesc, și 'n plenitudinea ei; voim să ne adresăm oamenilor religioși și de bună credință, cari aspiră să poseadă, în starea ei completă, doctrina dumnezeescului Invățător; vrem prin lucrări conștiințioase să întărim pe ceice posed această doctrină, să clarificăm pe ceice s'au înșelat, să ne lămurim noi înșine cu ajutorul lucrărilor, ce ni se vor comunicà, și să tragem folos din cercetările acelora, cari vor fi mai învățați decât noi; voim să creem o tribună, de pe care prietinii adevărului să poată fi ascultați, și să împărtășească fraților lor rodul studiilor și al reflexiunilor lor.

Prin mijlocirea noastră, Răsăritul va vorbì Apusului, Nordul Sudului; din aceste comunicări reciproce va rezultà cu necesitate o vatră plină de lumină, ce va folosì propagării adevărului.

Facem prin urmare apel, către toți prietenii adevărului. Pentru noi nu există nici Greci, nici păgâni, ci numai fii de-ai lui Dumnezeu, având aceleași drepturi și aceleași datorințe. Vom admite, în jurnalul nostru, lucrările demne de dat publicității, cari ni se vor adresà. Dacă aceste lucrări s'ar păreà a fi defectuoase, Consiliului de redacțiune, din punct de vedere doctrinal, el va însărcinà pe unul din membrii săi să adauge observări, cari vor fi totdeauna redactate cu dragoste și pe deplin motivate; prin aceste observări nu se va urmărì alt scop, decât de-a provocà lămuriri mai aprofundate cu privire la întrebarea desbătută, și nici decum de a susține o polemică zadarnică.

Dacă lucrările, ce ni se vor trimite, sunt cu scăderi sub raportul literar, comitetul de redacțiune va fi de credința că întră în intențiunile corespondenților săi, modificând stilul, fără a schimbà ideia.

Purtăm nădejdea, că opera noastră va fi înțeleasă.

Lumea nu poate ascunde faptul, că, în toate părțile, se simte trebuința de-a se unì oamenii sub raportul religios. In toate Bisericile creștine, se obsearvă o lucrare de fusiune, sau mai curând opintiri pentru de a ajunge la o așa mișcare. Aceste sforțări nu sunt încununate de succes.

In Biserica romană, cei cari lucră în vederea unirii, o confundă cu uniformitatea, şi se lasă târîţi către astfel de doctrini, împotriva cărora, chiar în sânul acestei Biserici, lumea reagează într'un mod destul de puternic pentru a nelinişti curtea din Roma.

Biserica grecească, atât de venerabilă sub atâtea priviri, cu toate că are o tendinţă prea pronunţată pentru discuţiunile subtile ale şcolasticei, a fost, în urma unor împrejurări lamentabile, supusă sub jugul Islamismului; ea a îndurat tristele consecinţe ale sclavajului. Stabilă în credinţa ei, ea a căzut, sub raportul instituţiilor, într'un fel de atonie, urmare necesară a robiei. Aproape izolată de Bisericile occidentale, nutrind prejudecăţi contra oare-căror Biserici orientale, ea n'a găsit în sine însaş elementele vieţii active şi ale progresului intelectual. Rusia, care aparţine la această Biserică antică ni se pare a fi chemată de Provedinţă a-i face cunoscute credinţele şi a stimulà activitatea ei religioasă. Situată pe graniţele Răsăritului şi ale occidentului, ţinându-se şi de unul şi de altul, Rusia e minunat aşezată pentru a slujì de mijlocitoare între două lumi, cari nu pot decât câştigà din nişte raporturi din ce în ce mai dese şi mai intime.

Ea pare că înţelege acest lucru, şi amicii unirii între Biserici vor aplaudà progresul, care — începând de mai mulţi ani, se manifestă în sinul ei, şi legăturile tot mai numeroase, ce le are ea — în zilele noastre, cu ţările occidentale. E uşor de prevăzut, că acest progres şi aceste relaţiuni nu pot, decât să ajute, în mod puternic, unirea Bisericilor.

Protestantismul caută a-şi grupà membrii săi răsleţi într'o *Alianţă evanghelică*; ba mai mult el, deschide porţile acestei alianţe membrilor celorlalte Biserici.

Dar diferitele ramuri ale protestantismului sunt desbinate între ele şi de celelalte Biserici creştine, cu privire la un prea mare număr de chestiuni importante, pentruca ele să poată fi într'adevăr unite, menţinându-şi toate doctrinele particulare.

Biserica anglicană, aşa de însemnată prin numărul credincioşilor ei şi prin lucrările de mare ştiinţă ale teologilor săi, simte ca şi toate celelalte, nevoia unirii, şi se găseşte totodată adânc împărţită. Câtă vreme o parte din clerul ei manifestă tendinţe spre Biserica romană, cealaltă se strânge mai mult în jurul doc-

trinelor protestante; toţi ar vreà să fie uniţi pe temeiul adevărului, și ei sunt mai desbinaţi ca oricând.

Pretutindeni observăm lupte interne, rezultând din tendinţele către unire, în înţeles diferit.

Pentruce acest rezultat?

Pentrucă prietinii unirii şi ai adevărului n'au conducere, cârmuire.

Oamenilor instruiţi şi religioşi li se cade să ia iniţiativa, şi să deà popoarelor impulsiunea, după care aspiră ele. Prin faptul, că vor adâncì doctrina creştină, că se vor dedicà unor cercetări ştiinţifice vrednice de scopul ce l-am arătat, vor răspândì lumina. Adevărul va eşì la lumină şi aceasta luminare dumnezeiască va conduce sufletele către unirea intimă și desăvârşită cu acela, care este *Calea*, *Adevărul* şi *Vieaţa*.

Dacă, precum avem speranţa, intenţiunile noastre sunt înţelese, opera noastră, care, astăzi «este asemenea grăunţului de muştar, mai mic decât toate seminţele, va devenì copac mare, care va oferì, în ramurile sale, adăpost paserilor ceriului» (Mat. XIII, v. 31, 32). Cu cât suntem mai neputincioşi în noi înşine, cu atât avem mai multă credinţă în succes; căci sfântul Pavel a zis:

«Cele nebune ale lumii a ales Dumnezeu, ca pe cei înţelepţi să i ruşineze; şi cele slabe ale lumii a ales Dumnezeu, ca să ruşineze pe cele tari; şi cele de neam prost şi nebăgate în samă ale lumii a ales Dumnezeu, şi cele ce nu sunt, ca să strice cele ce sunt».

In numele comitetului de redacţie:

R. F. Guettée. Tradus de *I. Beleuţă.*

DIN DURERILE NOASTRE.

(Sfârşit.)

Şi acum să admitem chiar cazul, că ar fi pornit vreunul pe cale greşită. Cred, că prin contactul intim cu cei mari şi buni, prin dojana lor binevoitoare, prin sfatul şi ajutorul reciproc, de o sută de ori mai mult s'ar ajutà, decât prin învinuiri, insinuări şi alte înjurii. Căci auzindu-le acestea, sau cetindu-le semidocţii şi sufletele uşuratice de pe la sate, râd cu mulţămire şi umflându-se în pene vestesc cu glas de trimbiţă triumful vederilor lor scălciate, discreditând pe preot şi ademenind poporul, spunând cu faţă radioasă: uite şi cutare domn mare şi cutare bărbat fruntaş şi însemnat, ce spune despre popi!...

Şi Doamne, câtă stricăciune şi ce serviciu rău aduc aceste lucruri cauzei noastre româneşti. O învinuire gravă, aruncată şi numai asupra unei părţi, foarte uşor se generalizează. Poate preotul apoi tot spune la predici, căci glasul lui e «glasul celui ce strigă în pustie».

Şi oare e bine aşa?

Când se va înstrăinà odată şi poporul de biserică, — ca intelectualii — apoi toţi doctorii cu toate codurile penale şi miile de paragrafi şi toţi directorii de bănci cu toate milioanele de aur şi de argint, nu vor fi în stare să împedece destrăbălarea şi cu ea perirea noastră naţională. De ce a căzut Roma, stăpânitoarea lumei?

Nu înţeleg pentruce atâta reacredinţă... Ori sfatul apostolului: «de rătăceşte vreunul dintre voi fraţilor, voi îndreptaţi pe unul ca acela cu duhul blândeţelor»... să fie atât de îngust în aplicare, încât numai preoţilor să sune? Ceialalţi fraţi, prin imputări, învinuiri grave şi ocări vreau să îndrepte greşala? Unde-i dragostea frăţească, atât de mult trimbiţată pe la întruniri de tot felul? E numai: o vorbă frumoasă în pustie?

Să nu se uite, că ambiţia adevărată e un simţământ nobil, şi apărarea demnităţii e o datorinţă. Strămoşii ziceau: «Vim vi repellere licet».

Nu ca învinuire, ci ca ilustrare voi spune un caz despre absoluta neinteresare, ba chiar apatie, cu care se poartă unii fruntaşi de ai noştri faţă de activitatea şi munca noastră a preoţimei.

Un confrate, şi bun păstor, din cel mai de frunte sat românesc, îmi spuneà odată, nu cu puţină indignare, — vorbind noi despre mizeriile şi greutăţile ce întimpinăm zilnic în conducerea poporului şi de multele năcazuri dela sate, — cum unul dintre cei mai distinşi fii ai neamului nostru a petrecut mai anii trecuţi feriile de vară în acel sat — în satul său natal. Şi îmi spuneà, cum nu a aflat de cuviinţă, ca în tot timpul petrecerii sale acolo, în vre-o Duminecă sau sărbătoare să fi întrat pentru câteva momente şi în biserică la care şi tatăl său a servit cu credinţă zeci de ani, — şi cu un cuvânt măcar, să fi spus mulţimei, că iată, noi domnii dela oraşe şi cu preoţii noştri una suntem, un scop, un ideal urmărim: înaintarea, binele şi fericirea neamului românesc.

«Aş fi câştigat putere înzecită, încredere şi dragoste de muncă nespusă, iar poporul s'ar fi recules şi întărit în credinţa cea bună, să-l fi auzit şi pe el aceleaşi glăsuind cu mine» îmi spune confratele, iar fruntea i-se încreţi de năcaz şi amărăciunea i-se oglindeà pe faţă. Iar cazurile acestea nu sunt tocmai rari. Ce contrast între vorbe şi fapte! Pretindem şi noi dela cei ce ne dau sfaturi şi îndrumări, să ne premeargă cu exemple!

Câtă înlesnire am aveà noi preoţii în conducerea pastorală a poporului pe toate terenele, dacă spusele, îndemnurile şi sfaturile noastre ar aflà razim şi întărire în adeverirea şi îmbărbătarea încă şi a altor bărbaţi luminaţi, fruntaşi din cler şi mireni, cari pogorându-se din când în când pe la satele noastre, — şi afară de venirea cu alai, cu ocaziunea diferitelor despărţăminte sau adunări generale, — ar propagà consolidarea noastră culturală-naţională.

Iată una din durerile noastre: lipsa de interes şi apreciere pentru munca preoţimei!

De cerut se cere mult şi se aşteaptă şi mai mult; de dat însă, se dă aşa de puţin... mai nimic.

Astăzi în timpul frământărilor şi sbuciumărilor continue, trebuie să se ştie mai bine ca oricând, că pentru a muncì cu zel şi abnegaţiune în funcţiunea ce ocupi, se cere: asigurarea subsistenţei.

Când grija zilelor te apasă, scade şi entuziasmul. Astăzi preoţimea mai tinără şi cea următoare nu se mai recrutează din ele-

mente adunate la întâmplare şi cari nu se puteau căpătuì nicăiri, ci tinerii seminarului nostru Andreian, pot ocupà loc pe băncile oricărei universităţi, iar după studiile şi materialul ce învaţă pot stà alături cu absolvenţii unei facultăţi: onoare eruditilor profesori!

Şi acum ce ironie: pe când un slujbaş sau scriitoraş din orice cancelarie, desigur nu cu atâta pregătire şi nici pe departe cu aşa răspundere şi îndatorire, primeşte lunar 100—200 cor. sau şi mai bine, un preot tinăr vine la sat, ca să întemeieze şi susţină familie din graţia şi bunăvoinţa ţăranului oropsit, — căci bogătaşii totdeauna sunt mai sgârciţi şi mai îndărătnici, — având o sumedenie de sarcini şi îndatoriri.

Numai o cunoştinţă greşită a stărilor dela sate poate ridicà acuze, fără nici o rezervă în contra tagmei preoţeşti.

Nu-i vorbă, vor fi, — recunosc — şi cazuri de abuzuri condamnabile, dar care clasă socială e absolut liberă de leproşi, sau cum se zic : unde e pădure fără uscături?

Dar să venim la cazuri reale.

Aş dorì să cunosc pe acel virtuos advocat, care a purtat vreun proces gratis şi din simţ de milă sau altruism, nu a ridicat pretensiuni omului sărac, amărît şi nedreptăţit de vreun hrăpareţ boeraş fără suflet şi frică de Dumnezeu!?

Unde se află acel medic marinimos, care condus de iubirea deaproapelui, a alergat la casa vreunui bolnav răpus de mizerie şi boală îndelungată, şi i-a scris vreun reţept, sau după vorba evangheliei: «a purtat grije de el» fără a pretinde remuneraţia sau onorarul?!

Aş dorì să ştiu pe acel nobil director sau conducător de bancă, care condus de simţul milei faţă de cei lipsiţi, a dat un împrumut vreunui biet ţăran ajuns în nenorocire, fără a pretinde interesele, sau măcar alte provizii?!

Sunt sigur, că pe urma sfaturilor şi îndemnurilor preoţilor, nici pentru solvirea taxelor ridicole, ce primeşte preotul pentru un serviciu fie cât de mare, încă nime nu a ajuns la nefericire ori ruină! pe când, din graţia capitalismului, precum şi pe urma dragostei, altruismului şi poveţelor binevoitoare a domnilor advocaţi şi a altor distinşi bărbaţi cu durere pentru soartea popo-

rului, sunt nenumărate cazurile celor ce au ajuns la sapă de lemn şi toiagul cerşitoriei.

Şi tot preoţimea e acuzată de exploatări fără milă?

Dar' ori cum ar fi, preotul ca păstor sufletesc, tot se îngrijeşte mai mult de soartea şi bunăstarea păstoriţilor săi, fie morală, fie materială, pe când domnii noştri dela oraşe, — cum spuneà cândva un confrate: «au mai mult de-a face cu şerparul ţăranului, decât cu inima lui».

Iar cât pentru cazurile de abuzuri şi transgresiuni regretabile, trebuie în locul prim autoritatea bisericească avizată, ca să ia măsurile de îndreptare, până ce răul nu se întinde prea departe. Cei vinovaţi, la tot cazul merită a fi aspru pedepsiţi, cu atât mai vârtos, că astfel de păcate compromit biserica întreagă. Şi e foarte nejust, ca pentru faptele unui păcătos, toţi să sufere osândă.

Pentru stârpirea astorfel de apariţii ciudate, cred că însaşi preoţimea încă trebuie să păşească cu toată hotărîrea. In conferinţele sale se ia la desbatere serioasă cazurile ce eventual s'ar fi ivit, şi prin şeful tractului făcându-se cunoscute, să fie puse la ordinea zilei, şi pe acei năimiţi, cari îşi uită de menirea lor şi aduc scandelă, să-i exchidă din sânul său. Iar unde ar fi cazuri grave şi lăţite, întrucât în felul acesta nu s'ar fi făcut destul pentru delăturarea lor, merită a fi aduse chiar şi în sinoadele eparhiale şi luate măsuri de îndreptare.

Cu toate acestea, când ar fi la adecă, imputările aduse preoţimei, în măsură cu mult mai mare s'ar potrivì clasei noastre înalte; înalte numai în pretensiuni şi vorbe mari, cu cari totdeauna e în frunte, pe când la fapte, mai în urmă.

Exemplul clasic e în mijlocul nostru. Câtă însufleţire, câtă admirare în jurul Dlui Stroescu!

Marinimositatea, faptele înălţătoare de suflet, izvorîte din nobil simţ de dragoste şi datorie faţă de neam ale ilustrului bărbat, jertfele enorme depuse pe altarul culturei noastre naţionale au alarmat lumea. S'a adus pilda vie de jertfă şi împlinirea datorinţei cătră neamul său oropsit, în a cărui vieaţă şi sbucium a pătruns adânc şi cu toate acestea... câţi l-au urmat în aceste timpuri de grea încercare? Pentruce Dl Stroescu rămâne aproape izolat şi urmat abià de 1—2 dintre cei mai aleşi cari şi până acum au dat dovezi de porniri mărețe pentru biserică şi neam!?

Răspunsul D-Sale de altădată încă nu şi-a pierdut valoarea: «Parisul deoparte, Monte Carlo de altă parte ar puteà răspunde»!

Cu toate acestea suntem încă mulţămitori Dlui Stroescu, căci avem convingerea, că tot ce zice şi face e izvorît din dragostea către neamul său, şi din dorinţa de a îndepărtà răul ce aude că bântue societatea noastră. Nu le suntem prea mulţămitori însă acelora, cari răspândesc svonurile slabe şi dau informaţiuni atât de tendenţioase voind a compromite tagma preoţească, singura care astăzi mai are legături cu pătura de jos a poporului.

Preoţimea, care a crezut a vedeà un mântuitor al neamului, şi-a înălţat rugăciuni pentru sănătatea şi îndelunga vieaţă a providenţialului bărbat, nădăjduià să afle în Dl Stroescu şi un razim mai puternic al nizuinţelor sale, şi erà ispitită a crede, că precum în jurul şcoalelor, aproape pierdute, va porni o acţiune mai princioasă şi în favorul bisericii şi tagmei sale vrednice de o soarte mai bună. Fiind biserica sufletul poporului nostru şi singurul aşezământ menit a ne susţineà, păstrà şi desvoltà vieaţa curată naţională, bine să băgăm de seamă, ca nu cumva să ne ajungă şi biserica fără de veste la soartea şcoalelor de azi: «*şi va fi rătăcirea de apoi mult mai rea decât cea dintâiu!*»

Nu pierdem încă toată nădejdea de a vedeà o întoarcere mai spre bine a lucrurilor, mai cu seamă dacă şi intelectualii noştri schimbându-şi vederile, vor apreciá după merit valoarea şi munca preoţimei, şi vor căutà să-şi deà tot sprijinul de care are lipsă în vieaţă.

Fiind vorba de soartea şi integritatea unui popor, a cărui temelie e biserica, nu va fi bine a clătinà stâlpii aşezaţi la acea temelie, din contră cred că trebuesc cât mai bine apăraţi şi fortificaţi.

Am sulevat o mulţime de lucruri şi am făcut o samă de constatări, voind să arăt, măcar în parte, câtă nedreptate se face preoţimei, prin multele acuze aruncate din toate părţile fără o cercetare mai serioasă şi amănunţită a stărilor dela sate.

Şi ne doare nespus de mult, când vedem că oameni cu influinţă şi de mare valoare în vieaţa socială şi politică, prinzând partea cea slabă a lucrurilor sunt ademeniţi la concluziuni atât de greşite şi apoi îşi formează păreri tot atât de rătăcite.

Şi la mulţimea învinuirilor şi acuzelor, nici un glas în favorul preoţimei până acum încă nu s'a ridicat.

Singur «simpaticul astronom al Geoagiului» cum numeà «Luceafărul» pe Dl Todica, a fost acela care luând apărarea tagmei noastre preoţeşti a adus întărire şi mângăere sufletelor, căci D-Sa la sate fiind, cunoaşte până în amănunte toate peripeţiile şi năcazurile vieţii dela ţară. Dea Dumnezeu ca şi alţii să pornească pe urma Dlui Todica, şi aceleaşi adevăruri le vor puteà constatà.

Preoţimea noastră încă ar face bine, ca în lipsurile şi năcazurile sale, să se razime mai mult pe puterile proprii, cum au făcut şi înaintaşii, şi să mai abandoneze prea multa cerşitorie, pe urma căreia, mai mult decât darurile de milă, îşi strânge mulţime de învinuiri şi imputări.

Iar cei doritori de-a îndreptà răul, să delăture mai întâi cauzele şi răul dispare de sine! Pr. ***Romul Platoş.***

NOUA ORIENTARE POLITICĂ A CATOLICISMULUI ITALIAN.

I.

In lunile din urmă ale anului 1913, s'au petrecut în Italia schimbări politice, paralel cu care au mers şi manifestaţiuni ale Bisericii catolice, care trebuie să oprească puţin atenţiunea noastră.

In Italia s'a schimbat legea electorală. Prin ea, numărul votanţilor s'a ridicat dintr'odată, dela 3,330,000, la 8,000,000. Au căpătat drept de vot şi neştiutorii de carte şi fiindcă aceştia sunt în cea mai mare parte credincioşi ai Bisericii catolice, urmează că numărul votanţilor a crescut în folosul Bisericii.

Pe de altă parte, trebuie ştiut că mare număr dintre laicii catolici doresc să intre mai viu în vieaţa politică a ţării, fără însă a intrà în vechile partide cunoscute. Ei doresc de mult să constituie un mare partid catolic, aşa cum e în Germania, şi dacă nu l-au constituit până acuma, cauza e opoziţiunea Vaticanului... vom vedeà mai târziu pentruce.

Dacă şi până acum au făcut parte din Parlamentul Italian deputaţi catolici, a fost numai cu îngăduinţa condiţională a Vaticanului. Când a fost vorba să se împiedece alegerea vreunui clerical, Vaticanul a îngăduit catolicilor să meargă la vot, nu pentru a căpătà locuri pentru ei, ci pentru a da voturile unui candidat din partidele moderate şi a oprì astfel intrarea unui anticlerical în Parlament.

Din această mică îngăduinţă, au putut rupe însă ceva şi pentru ei. Au intrat în Parlament... puţini însă faţă de numărul mare al catolicilor din regat. In ultimul Parlament, ales sub vechea lege, erau abeà 20. Numai atâţia se putuseră strecurà, faţă de opoziţiunea Vaticanului. Şi încă şi pe aceştia Vaticanul nu-i numeà *deputaţi catolici*, ci adoptase o formulă nouă, care să arete că, din punct de vedere politic, ei nu se află sub atârnarea Vaticanului. De aceea îi numeà *catolici deputaţi*.

A venit însă noua lege electorală, şi Vaticanul nu s'a mai putut împotrivì dorinţei catolicilor de a duce o vieaţă politică mai vie. Dar pentru a nu permite în chip direct şi, pe de altă parte, pentru a-şi rezervà dreptul de a oprì curentul, când va crede, fără să aibă răspunderea că singur i-a dat drumul, a întrebuinţat altă tactică. A învoit episcopilor ca, după trebuinţă, să permită fiecare în dieceza sa mergerea catolicilor la vot şi chiar fixarea de candidaturi catolice.

Cu aceasta vechea formulă a neamestecului catolicilor în vieaţa politică a ţării, aşa zisul *non expedit* (nu e de folos), să găseà, în parte şi printr'un ocol, desfiinţat.

Atâta a şi aşteptat publicul catolic. El, care, prin noua lege electorală, se găseà cu rândurile atât de umflate, aveà conştiinţa puterii lui şi dorinţa de a şi-o arătà. De aceea uşor a căpătat dela episcopi permisiunea de a merge la vot şi chiar de a-şi pune candidaturi.

Fireşte, episcopii ştiau că Vaticanului nu-i place manifestarea politică a catolicilor şi că nici nu vreà să audă de formarea unui partid catolic. Din această pricină nici ei n'au putut lăsà prea largi porţile permisiunii şi au îngăduit mai mult mergerea la vot decât fixarea de candidaturi. Ca un început însă, au fost şi 60 de candidaturi catolice. Incolo, în mai mult de 200 cercuri electorale, ei s'au mărginit să-şi deà voturile lor candidaţilor liberali, care au declarat că primesc programul catolic.

Fără îndoială că şi acesta e un mare succes, fiindcă, dacă peste 200 de deputaţi din alte partide nu au putut merge la vot decât sprijinindu-se pe voturile catolicilor, urmează că ei dispun de o mare putere politică.

Alegerile s'au făcut, şi în convingerea tuturor a fost că, dacă guvernul a putut aveà majoritatea în alegeri, a fost datorit numai voturilor catolice. Intr'adevăr, din 508 colegii, ei au mers la vot în 330 şi au asigurat izbânda multora.

Indată după alegeri au început discuţiunile asupra părţii pe care au avut-o catolicii în alegeri. Organul Vaticanului, *Osservatore romano*, a declarat că 228 de deputaţi liberali se învoiseră să primească programul catolic. In schimbul voturilor alegătorilor catolici.

Puţin după aceea, contele Gentiloni, prezidentul Uniunii electorale catolice italiane, a declarat unui ziarist că voturile catolice au hotărît alegerea a 230 de deputaţi din diferite partide.

Mare scandal cu această declaraţiune. Nimenea nu voià să se creadă despre el că a fost ales cu voturi de împrumut şi cu obligaţiunea de a susţineà programul altui partid. Deci au început a ploua desminţirile şi protestările, umplând coloanele marilor z are. Căci ce însemnà declaraţiunea contelui Gentiloni, dacă erà adevărată? Că întregul Parlament e în mâna partidului catolic.

Cel întâi care erà să se simtă strâmtorat de această declaraţiune erà guvernul, pentrucă îndată i s'ar fi aruncat ponosul că e guvern clerical. Deci organl guvernamental *Popolo romano* a desminţit declaraţiunea contelui Gentiloni.

De fapt însă nu s'a dovedit că afirmaţiunea lui Gentiloni n'ar fi adevărată, ci numai că faptul ar fi puţin deosebit: Catolicii nu şi-au încheiat învoiala de a-şi da voturile altora cu guvernul însuşi, ci au fost învoiri izolate cu diferiţii candidaţi care vedeau că au nevoie de ajutor. In unele cazuri au fost ajutaţi candidaţi antiguvernamentali, în altele «candidatul guvernului a fost sprijinit de noi, zice contele Gentiloni, *fiindcă se făcea în condiţiunile de a fi sprijinit!*» Cu alte cuvinte, catolicii au susţinut candidaţi de opiniuni diferite, cu condiţiunea numai ca ei să nu combată partidul Bisericii. Şi dacă toţi aceşti candidaţi au primit învoiala care li se oferise, ar urmà că 230 de deputaţi din Camera italiană ar fi legaţi faţă de catolici.

Cum vedem, după această declaraţiune, chestiunea se găseşte schimbată numai în ceeace priveşte rânduirea materiei, în fond însă e acelaş lucru: catolicii şi-au dat voturile altor partide.

Se pricepe emoţiunea pe care au trebuit s'o producă aceste desvăluiri. Partidul catolic, ieri încă vrăjmaş jurat al unităţii italiene, ba încă o parte dintr'ânsul tăgăduind regatului dreptul de a-şi face Roma capitală, partidul catolic să ajungă dintr'odată diriguitorul politicei italiene!

Fără îndoială, acum, la început, va fi numai discuţiune contradictorie pe această temă. Mai târziu se va vedeà dacă diferiţii deputaţi sunt în atârnare faţă de catolici. Căci dacă ei au primit programul catolic, se înţelege că, ori de câteori vor fi în joc interese catolice, nu vor ieşì din litera lui. Vor venì chestiuni, cu interese catolice în joc, şi se va vedeà atitudinea Parlamentului.

S'au aşteptat explicaţiunile Vaticanului. Ele au venit, dar ocolesc chestiunea. Prin ele Vaticanul îşi afirmă din nou punctul său de vedere, că ceice-şi zic catolici nu trebuie să intre în vieaţa politică a regatului. Contele Gentiloni e combătut în calitatea sa de prezident al unei alcătuiri catolice politice, iar afirmaţiunea

lui despre pactul cu celelalte partide e lăsată la o parte. Se spune numai că contele și-a arătat părerile lui personale, și atât. In realitate și Vaticanul a afirmat mai înainte ceeace contele Gentiloni a spus mai târziu. Prin *Observatore romano* Vaticanul a afirmat că 228 de deputați au fost aleși prin voturile catolicilor, iar Gentiloni a spus cu doi mai mult... 230.

II.

Dar de ce Vaticanul se opune la constituirea unui partid catolic?

Iată de ce:

Noul partid care e pe punctul de a se constitui, e un partid *italian*, partid patriotic, care vreà să lucreze la înflorirea și înălțarea Italiei. Catolicii leagă în sufletul lor aceste două sentimente: al alipirii strânse către Biserică și al iubirii vii către țară.

Oficialitatea catolică se găsește prinsă însă în altă stare. Guvernul italian a ocupat statul papal și și-a făcut rezidență a sa din orașul Roma, vechea rezidență a Papilor. De atunci, Statul italian și Vaticanul se găsesc în neîncetată opozițiune, și cine e bun catolic, are aierul că e contra statului italian, deci rău patriot. Papilor totdeauna li s'a adus acuzațiunea de vrăjmași ai Italiei, fiindcă cer desmembrarea regatului. Ei vor ca o parte din Roma să fie sub propria lor dominațiune, fără amestecul de nici un fel al statului italian. Și pretențiunea aceasta merge atât de departe, că Vaticanul nu admite în interiorul său nici o emblemă a statului italian. Când împăratul Wilhelm al Germaniei a venit să viziteze pe regele Italiei în Roma, și apoi pe Papă în Vatican, a trebuit să-și aducă propriile lui trăsuri dela Berlin, fiindcă n'ar fi putut intra în Vatican cu trăsurile regelui Italiei.

La diferitele congrese catolice, care se țin afară din Italia, se afirmă mai totdeauna dreptul de putere pământească pe care îl are Papa și se cere restabilirea puterii temporale. Iar aceasta înseamnă predarea Romei în mânile Papilor și retragerea regelui Italiei din Cetatea eternă.

Pretențiunile acestea sunt sprijinite mai mult în străinătate. Dar constituirea unui partid italian catolic înseamnă recunoașterea actualei stări de lucruri și deci înlăturarea pretențiunilor Vaticanului de a i se restabili puterea temporală. Prin urmare existența unui asemenea partid ar aduce frecări și neînțelegeri chiar în sinul catolicismului. Catolicii italieni ar vreà una, ceilalți din străinătate ar vreà alta.

Acesta însă ar fi un germene de discordii și supărări, al căror rezultat nu se poate prevedeà, și de aceea Vaticanul, care

înţelege cum stau lucrurile, lucrează din vreme pentru a împiedecà constituirea unui astfel de partid.

Altfel nu se explică de ce Papa permite în Germania ceeace nu permite în Italia. Căci în Germania există un puternic partid catolic, care apără totdeauna cu tărie drepturile Bisericii. Dacă acelaş lucru nu e permis în Italia, e din cauza atitudinii de buni patrioţi a catolicilor.

Evoluţiunea lucrurilor însă e grea de modificat prin măsuri de cabinet. In Italia ele merg spre constituirea unui mare partid catolic care a şi apărut la orizont. Intărirea lui n'o va puteà împiedecà nimenea, şi de aceea mai înţelept ar fi să calculezi viitorul ţinând socoteală şi de noul factor.

III.

Curând dupăce s'a terminat cu alegerile, a urmat un fapt de o mare însemnătate, prin care se dovedeşte că Vaticanul înţelege noua stare de lucruri, vede că mersul lor nu se poate oprì şi deci caută să-şi modifice frontul pretenţiunilor.

De când au intrat armatele italiene în Roma, la 1870, şi Papa Piu IX şi Leon XIII şi actualul Piu X nu au cedat nimic din pretenţiunea de a aveà Roma drept rezidenţă a lor şi în deplina suveranitate a capilor Bisericii romano-catolice. A venit însă momentul actual, cu intrarea în scenă a masselor catolice, care doresc să se constitue în partid. Şi dorinţa aceasta şi existenţa unui partid catolic atinge direct chestiunea puterii temporale a Papilor. Iată deci intrând în arenă un factor nou, cum am văzut, şi trebuind să se ţie seamă de dânsul în ceeace priveşte regularea viitorului.

Ei bine, s'a şi ţinut seamă, şi pe cât se pare, prin el s'a produs faptul însemnat de care am pomenit mai înainte, marea schimbare operată în pretenţiunile de până acum ale Papilor de a-şi aveà Roma capitală şi sub suveranitatea lor.

Abià câteva săptămâni după alegeri, pela sfârşitul lunii Noemvrie, se ţineà în Milan o adunare, prin care trebuiau să se încheie sărbătorile ţinute în tot cursul acestui an în onoarea lui Constantin cel Mare şi în amintirea evenimentului libertăţii acordate Bisericii prin decretul din anul 313 din Milan.

Această adunare a trebuit să însemne şi o dată însemnată în istoria catolicismului.

Ea a fost deschisă printr'un discurs al arhiepiscopului de Udine, care e de o importanţă excepţională, fiindcă arată noua orientare politică a catolicismului italian. E o manifestare care merită atenţiunea noastră în cel mai înalt grad.

Arhiepiscopul de Udine, Monseniorul Rossi, a vorbit înaintea publicului despre situaţiunea Sfântului Scaun în Roma şi s'a pronunţat pentru desfiinţarea puterii temporale a Papilor, adoptându-se, în schimb, altă formulă de garantare a situaţiunii lor. El a declarat că, dacă în alte timpuri puterea temporală a avut rolul de a garantà libertatea Papii, restabilirea ei nu mai este posibilă în condiţiunile de azi ale societăţii. De acì ar urmà, deci, să se caute alte soluţiuni.

Guvernul italian punând stăpânire pe Roma, a căutat să nu jignească sentimentul catolicilor. El a arătat cea mai mare diferenţă cătră Papă, a votat o lege pentru garantarea situaţiunii lui, numită legea garanţiilor *(la legge delle guarentigie)*, prin care e trecută în budgetul statului o sumă corespondentă cu cea pe care o întrebuinţà Vaticanul pentru trebuinţele sale mai nainte de ocupaţiunea italiană.

Catolicilor însă totdeauna li s'a părut că, de fapt, legea aceasta nu e nici o garanţie pentru Vatican. Căci menţinerea sau desfiinţarea ei nu atârnă decât de bunul plac al guvernului italian. In ziua în care va voì s'o desfiinţeze o va desfiinţà, fără ca cineva să mai poată obligà statul la respectarea garanţiilor date mai înainte.

Monseniorul Rossi, declarând că puterea temporală azi nu mai poate fi statornicită din nou, a spus că legea garanţiilor poate fi primită de Vatican, dar să fie scoasă de sub unica autoritate a statului Italian. El a cerut *internaţionalizarea legii garanţiilor.* Toate puterile să-şi puie pecetea lor asupra acestei legi, şi astfel să fie scoasă de sub singura autoritate a Italiei, iar Papa să nu se găsească sub dependenţa materială a ei.

Opt zile după discursul monseniorului Rossi, contele Della Torre, prezidentul Uniunii catolice poporale, a susţinut aceleaşi idei.

Prin urmare avem a face cu o întreagă schimbare a situaţiunii de mai înainte. Starea veche se socoteşte cu neputinţă de susţinut mai departe şi se caută o formulă nouă de deslegare a greutăţilor prin care Papa să nu se afle sub călcâiul statului italian. Vaticanul şi acum impută guvernului că el chiar în starea de acum nu respectă articolele din legea garanţiilor. De exemplu, supunerea numirii episcopilor la aşa numitul *exequatur* regal, adecă la decretul prin care episcopii sunt recunoscuţi ca atare şi li se acordă situaţiunea materială corăspunzătoare, se socoteşte ca o vătămare a numirii făcute de Papă. Dacă guvernul nu dă noului episcop libera folosire a palatului episcopal şi mijloacele materiale corăspunzătoare (cazul s'a întâmplat de curând cu arhiepiscopul de Genova), ce episcop mai poate fi acela?

Deci Papii îi trebuie să aibă de a face nu numai cu Italia în ceeace priveşte aplicarea legii, el vreà o situaţiune nouă, în care să intre şi controlul puterilor catolice şi dreptul lor de a-şi spune cuvântul privitor la libertatea Capului Bisericii în exerciţiul funcţiunii sale.

Părerea aceasta a arhiepiscopului de Udine nu e nouă. Bărbaţi însemnaţi din Biserica romano-catolică au văzut de mult imposibilitatea restabilirii puterii temporale a Papii şi au propus soluţiunea de care ne ocupăm, ca una din cele mai potrivite. Dar ceeace e nou şi cu totul neaşteptat e atitudinea de acum a Vaticanului. El, care totdeauna a înlăturat orice proiect, ca neîndestulător, de astădată se împacă cu soluţiunea arhiepiscopului de Udine.

Un fapt trebuie să se ştie: Când un arhiepiscop apare în public cu o declaraţiune atât de importantă, n'o face el fără a se înţelege de mai înainte cu Vaticanul. Cele spuse de Monseniorul Rossi au fost, fără îndoială, mai întâi aprobate de Papă. De altfel se ştie că acest arhiepiscop e un prieten personal al lui Piu X, precum şi că el a fost primit la Vatican câteva zile mai nainte de a-şi ţineà discursul din Milan. Deci pasul lui a fost un pas studiat şi pus la cale.

Acest discurs a avut un răsunet colosal şi a produs cea mai mare impresiune atât în Italia cât şi în străinătate. Au început pretutindenea comentariile într'o măsură aşa de largă, încât *Osservatore romano*, organul Vaticanului, s'a simţit dator să intervie cu lămuriri, pentru a le micşorà gravitatea. El a declarat că părerile emise sunt mai mult un studiu imparţial şi senin al problemei pontificale, decât un program propriu z s, şi a adăugat că-şi rezervă dreptul de a lămurì proporţiunea şi însemnătatea discursurilor din Milan.

Dar orice rezerve se vor aduce din partea organului oficial, ele nu vor puteà modificà faptul anunţat de arhiepiscopul de Udine şi de contele Della Torre. Despre cel dintâi am spus că n'a putut lucrà fără permisiunea Papii, iar despre cel din urmă trebuie să spunem, de asemenea, că şi el e una din persoanele care se bucură de încrederea Vaticanului, şi deci nici discursul lui n'a fost pronunţat fără aprobarea prealabilă a lui Piu X, prin autoritatea căruia a şi fost suit la prezidenţa Uniunii catolice populare.

Deci rezervele pe care le va aduce *Osservatore romano* vor atenuà comentariile, dar nu vor modificà nimic din substanţa discursurilor din Milan. Cuvintele arhiepiscopului Rossi şi ale contelui Della Torre sunt nimic mai puţin decât discursuri oficiale în care vorbeşte însuşi Vaticanul.

Rămânând acesta un fapt stabilit, se naşte acum întrebarea: ce a putut urmărì Vaticanul autorizând manifestaţiunea dela Milan şi permiţând arhiepiscopului de Udine să propuie o soluţiune a chestiunii romane deosebită de cea a puterii temporale, iar contelui Della Torre de a accentuà încă părăsirea vechilor pretenţiuni?

Unii spun că Vaticanul a vrut numai să încerce terenul. Dând drumul ideilor emise de arhiepiscopul Rossi, scopul lui ar fi fost să vadă cum vor fi primite acestea în lume. Căci recunoscând imposibilitatea unei restaurări a puterii temporale, sub o formă oarecare, pe de altă parte doritor de a-şi regulà definitiv situaţiunea faţă de Italia şi de celelalte puteri, Vaticanul a vrut să arate că el erà dispus să primească o nouă organizare juridică, cu condiţiune ca, de data asta, ea să primească o sancţiune internaţională.

Dacă părerea aceasta e adevărată, urmează că Vaticanul îşi părăseşte vechile lui pretenţiuni de a i se cedà Roma şi că într'adevăr încearcă să vadă cum va fi primit un nou aranjament.

Alţii sunt de părere că cele vorbite la Milan ţinteau aiurea. Scopul ar fi fost să se uşureze acţiunea politică şi parlamentară a catolicilor.

Până acuma, oamenii politici catolici din Italia aveau ca o mare greutate legată de picioarele lor şi care le împiedecà libertatea mişcărilor. Trebuind, mai mult sau mai puţin, să susţie pretenţiunile Vaticanului, erau datori să aibă în programul lor şi restatornicirea puterii temporale a Papilor. Acest punct însă împiedecà activitatea normală a catolicilor pe terenul politic. Căci dacă un catolic făceà declaraţiuni de patriotism, îndată i se obiectà din tabăra liberală şi anticlericală: «Cum şi cu ce drept te numeşti patriot, când tu urmăreşti dismembrarea unităţii italiene?»

In congresul dela Milan, contele Della Torre a răspuns indirect acestei imputări, afirmând în chipul cel mai hotărît că ei, catolicii, sunt supuşi credincioşi şi leali ai statului italian şi că sunt devotaţi cu toată inima instituţiunilor regatului. Deci discursul lui înseamnă alipirea totală a catolicilor italieni de monarhia italiană, alipire care nu se puteà săvârşì decât printr'o primire sinceră şi întreagă a stării de lucruri actuale, adecă unitatea italiană cu Roma drept capitală, întocmai aşa precum unii catolici din Francia primiau sincer instituţiunile republicane.

Prin urmare, scoţând din programul catolic restabilirea puterii temporale a Papilor şi primind starea de lucruri aşa cum este, partidul catolic căpătă o mare libertate de acţiune. El nu

mai apare ca duşman al statului şi nu se mai poate izbì de această obiecţiune. Deci afirmaţiunea noului crez politic al catolicismului italian ar stà în legătură cu proaspăta intrare a catolicilor pe arena politică.

Chestiunea este acum: Aprobă Vaticanul această alipire a catolicilor italieni de dinastia de Savoia, aşa precum s'a anunţat oficial la Milan, în deosebire de întreaga tradiţiune din trecut? Nu e de crezut că-i va desaprobà şi nimenea nu crede că explicările promise de *Osservatore romano* vor însemnà desaprobarea acestei alipiri. Atunci urmează că toate rezervele pe care organul oficial al Vaticanului le-ar puteà face, declarând că Papa nu renunţă la drepturile sale teritoriale, şi că-şi păstrează neatinse vechile sale pretenţiuni, îşi pierd foarte mult din însemnătate. Poate că nu e renunţare formală, renunţare care ar fi contrară tuturor tradiţiunilor papalităţii, dar cel puţin e o părăsire implicită a pretenţiunilor de altădată, ceiace, din punct de vedere practic, e acelaş lucru.

Acum, fie că e adevărată prima părere (emiterea ideii de renunţare la domnia temporală pentru a pipăì terenul), fie că e adevărată a doua (scoaterea din program a puterii temporale pentru a uşurà poziţiunea partidului catolic), în fond e vorba tot de ştergerea pretenţiunii Papilor de a fi reîntronaţi în Roma ca domni pământeşti.

Acesta e marele fapt nou petrecut şi care merită toată atenţiunea celorce studiază mersul politicei catolice. E un pas nou în ceeace priveşte istoria relaţiunilor dintre Vatican şi Quirinal. Papalitatea îşi accentuiază astfel apropierea ei de monarhia italiană.

Cu puţine luni de zile în urmă, am văzut desfiinţarea lui *non expedit*, prin permiterea catolicilor de a merge la vot. Astăzi vedem părăsirea ideii de putere temporală. Şi ceeace e mai extraordinar, este că o evoluţiune atât de caracteristică se îndeplineşte sub un Papă cunoscut prin intransigenţa sa în materie de doctrină. Piu X a dus o campanie viguroasă contra modernismului, în schimb e mai larg, mai împăciuitor, mai îndrăzneţ decât toţi predecesorii săi în chestiune de concesiuni politice.

IV.

Dacă ne întrebăm acum despre posibilitatea acestei soluţiuni, trebuie să ne arătăm sceptici. A admite internaţionalizarea legii garanţiilor, ar însemnà ca Italia să recunoască şi să primească pe teritorul său influenţe străine. Niciodată guvernul italian nu va admite ca nişte puteri străine să aibă dreptul a se amestecà în chestiuni cari se petrec pe teritorul ei. Ar fi micşorarea propriei sale suveranităţi.

Cu toate acestea discursul Monseniorului Rossi rămâne un fapt care nu-şi pierde prin nimic însemnătatea lui, pentrucă el arată că, în sfârşit, Vaticanul se împacă cu actuala stare de lucruri şi se acomodează cu unitatea italiană, concesiune pe care nimenea n'ar fi socotit-o cu putinţă.

Făcând aceasta, Vaticanul a dat probă de înţelepciune, fiindcă a dovedit că înţelege cursul vremii şi că ştie că unitatea italiană odată încheiată, nu se mai poate desface de dorul împăcării cu Papa. Pe de altă parte, pasul Vaticanului e o concesiune cătră spiritul naţional, realitate de care politica dovedeşte că vrea să ţie seamă, fiindcă a înţeles că nu se poate înlătură.

Dar dacă soluţiunea cu internaţionalizarea legii garanţiilor nu e posibilă şi dacă Vaticanul dovedeşte că înţelege cum stau lucrurile, de ce nu a înţeles şi această neputinţă şi de ce propune soluţiuni pe care statul italian în nici un caz nu le poate primì?

Adevărul e că, chiar dacă realizarea acestei soluţiuni nu e cu putinţă, tot e un câştig faptul că pretenţiunile de restabilire a puterii temporale sunt desfiinţate. Cel puţin s'a uşurat poziţiunea oamenilor politici catolici, cum am văzut, şi se pot aruncà mai hotărîţi în lupte viitoare.

In chestiunea aceasta noi avem dinainte doi factori, care trebuiau să ajungă la o lămurire a poziţiunilor lor. De o parte e partidul catolic care, ca şi în alte ţări, vreà să fie un partid naţional şi ca atare doritor de a-şi arătà patriotismul şi a se pune strict pe terenul constituţional şi dinastic; iar de altă parte Vaticanul, care e o putere internaţională şi cosmopolită. Pentru dânsul ar fi un pericol să se naţionalizeze, căci şi-ar limità influenţa universală. El trebuie să facă bine deosebire între poziţiunea sa şi cea a partidului catolic. Acest partid poate să se alipească la monarhia italiană, papalitatea însă nu poate, fără a-şi compromite serios prestigiul şi influenţa sa în lume.

«In timpurile de naţionalism acut, prin care trecem, împăcarea între Vatican şi Quirinal, oricare ar fi forma sub care s'ar îndeplinì, n'ar puteà decât să provoace neîncrederea şi resentimentele legitime ale catolicilor străini. Asta ar fi pentru papalitate un adevărat dezastru moral.»

Deci aceşti doi factori trebuiau să-şi ia fiecare poziţiunea lui pentru a lucrà în libertate, şi iată că şi-au luat-o. Partidul catolic rămâne să poată lucrà în serios pe terenul naţional. Papalitatea a rămas cu o formulă modificată — formula dreptului de suveranitate în Roma — în realitate îşi va continuà acelaş trai ca şi în trecut, adecă va rămâneà o putere internaţională.

O împăcare oarecare între Vatican şi Quirinal nu se ştie cât ar puteà durà şi nu se ştie la ce inconveniente ar puteà da naştere. Ambele puteri însă, şi Vaticanul şi Quirinalul, merg foarte bine cu starea de ignorare actuală în care trăiesc, şi deci n'au motive de ce s'o schimbe.

La început, fireşte, a fost încordare între ambele părţi. Lumea însă s'a deprins cu sistemul acesta, şi astăzi nimenea nu se mai simte încurcat de el. Un diplomat îl defineà nu de mult în chipul următor: «Acordul moral sub chipul antagonismului oficial.»[1]

Prin urmare cele vechi vor rămâneà ca şi în trecut. Schimbarea este numai în intrarea elementului catolic în vieaţa politică naţională a Italiei, schimbare mare însă şi care necesită modificări de formule şi din partea Vaticanului. Modificarea însă e pur teoretică, şi de aceea lucrurile vor rămâneà precum sunt în raporturile dintre Vatican şi Quirinal.

Arhim. *I. Scriban.*

CALENDARUL ARHIDIECEZAN PE ANUL 1914.

Primind Calendarul arhidiecezan pe anul 1914, în cele următoare îmi permit a face câteva observări cu privire la cuprinsul lui.

1. **Sinaxariul**. La 24 Noemvrie vedem induşi «P. Clement şi Petru», iar la 25. «S. Mţă Ecaterina», ca şi în Liturgierul tipărit tot în Tipografia arhidiecezană din Sibiiu la anul 1902. Inducerea aceasta e greşită, căci în Mineiul tipărit de fericitul Şaguna şi în Mineiul din Bucureşti, la 24 Noemvrie este indusă S. M. Ecaterina, iar la 25 Noemvrie P. Clem. şi Petru. Deci Sinaxariul trebuie revizuit după Minee.

2. **Sărbătorile.** Intre sărbătorile tipărite cu roşu şi provăzute cu cruce roşie inclamată, ori şi fără astfel de cruce, vedem şi de acelea, cari nu aparţin nici sărbătorilor domneşti şi nici sărbătorilor Sfinţilor cu priveghiere şi Polieleu. Aşa la 7 Ianuarie: Sob. S. Ioan Botezătorul şi la 9 Martie: SS. 40 Mucenici din S. (Tipicon de metr. Silvestru al Bucovinei, Cernăuţi 1883), la cari s'a mai adaus şi ziua a 3. dela Paşti şi dela Rusalii, cari încă nu sunt sărbători legate. Prin tipărirea acestor zile cu roşu numai se sporesc sărbătorile, şi aşa destul de multe, fără nici o trebuinţă, ba

[1] Citat după *Journal de Genève* (16 Dec. 1913), de unde luăm aceste date şi informaţiuni.

chiar spre paguba materială a poporului, şi aşa foarte aplicat spre nelucrare. — Deci ar fi de dorit, ca aceste zile să se tipărească numai cu negru şi să fie provăzute numai cu o cruce neagră.

3. **Duminecile.** In anul acesta (1914) căzând serbarea SS. Ap. Petru şi Pavel, a S. Pr. Ilie şi a S. M. M. Demetriu pe zi de Duminecă, şi apoi Intimpinarea Dlui în Dumineca Fiiului rătăcit, nu se arată, că trebuie să se cetească şi Evanghelia acestor sărbători. Spaţiu ar fi destul, dacă la indicarea Evangheliei Duminecii nu s'ar reproduce începutul Evangheliei (Vezi Triod. Sibiiu 1860).

Cele mai multe greşeli se fac însă la indicarea Evangheliilor dela Dumineca dinainte de Inălţarea S. Cruci până la Dumineca SS. Strămoşi comemoraţi în Decemvrie.

Din Tipicon şi din Tabelele Pascale ştim, că cu cât cad Paştile mai târziu (22 Martie—25 Aprilie), cu atât sunt mai puţine Dumineci dela Rusalii până la I. S. Cruci, dar pentru aceea în periodul acesta Evangheliile Duminecilor, câte încap, se cetesc în ordine chronologică dupăcum sunt reproduse în Evanghelieriu. Nu aşa însă Evangheliile rămase şi cele următoare dela Dumineca după Î. S. Cruci până la Dumineca SS. Strămoşi, căci nu încap toate când cad Paştile mai târziu.

Astfel în anul 1914, din Dumineca 1 după Rusalii, adecă a Tuturor Sfinţilor, până la I. S. Cruci, care şi ea cade în anul acesta pe zi de Duminecă, sunt 16 Dumineci. In anul acesta căzând însă Dumineca dinaintea I. S. Cruci la 7 Septemvrie, adecă înainte de începutul sărbării (13 Septemvrie), — se ceteşte numai Evanghelia din Dumineca înaintea I. S. Cruci; dar în Calendar este indicată şi «Dumineca 15 după Rusalii», ceeace pe unii preoţi mai puţin cunoscători de Tipic îi poate duce în eroare să caute Evanghelia din Dumineca înaintea I. S. Cruci la Dumineca 15 după Rusalii, ori să cetească şi Evanghelia acestei Dumineci. Şi greşala aceasta se repetează şi la Dumineca următoare, pe care cade în anul acesta I. S. Cruci, şi apoi la Dumineca Strămoşilor, ce în anul acesta cade pe 14 Decemvrie.

Compunătorul calendarului înşiră toate duminecile de după Rusalii până la Dumineca SS. Strămoşi în şir chronologic fără privire că ordinea cetirei acelora dela dumineca după Î. Sf. Cruci până la Dumineca SS. Strămoşi la unele se schimbă.

Adevărat, că în Calendar numărul şi textul Evangheliei dela cutare Evanghelist este corect indicat la toate Duminecile, — *dar nu la toate este corect indicat și numărul Dumineсei dela Rusalii la care se află textul acelei Evanghelii.*

Aşa d. e. la 21 Septemvrie este indicată în Calendar «Dumineca 17 după Rusalii, d I. S. Cruci, Evanghelia 1 Marcu, cap 8, st. 34, gl. 8, v. 6. «Zis-a Domnul, celce voeşte să vină după mine». — Textuarea aceasta nu e completă, căci după «Dumineca 17 după Rusalii» trebuià să se arete şi numărul cu textul Evangheliі dela aceasta Duminecă: «Evanghelistul Mateiu cap 15 st. 21», căci căzând Dumineca După I. S. Cruci la încheierea Sărbătoarei (21 Septemvrie), trebuie să se cetească şi Evanghelia Duminecii dela rând. Apoi nu înţeleg: pentruce se intercalează numărul glasului şi al voscresnei între indicarea Evanghelistului şi citarea începutului Evangheliei, şi nu se pune la finea acestei citări, care de altcum ar puteà rămâneà şi afară? Astfel în cazul concret textuarea corectă şi simplă ar fi: «*Evanghelia din Dumineca 17 după Rusalii, dela Mateiu cap 15, st. 21 și Evanghelia din Dumineca după I. S. Cruci, dela Marcu cap 8, st. 34 gl. 8, v. 6*».

Tot aşa de simplu şi corect s'ar fi putut concipià şi rubrica tipiconală din Dumineca următoare (28 Septemvrie): «Evanghelia *din* Dumineca 18 după Rusalii, 1 dela Luca, cap 5, st. 1 gl. 1, v. 7», precum și cele din Dumineca 19 (5 Octomvrie), 24 (9), 25 (16) şi 26 (23 Noemvrie) după Rusalii, a căror indicare pentru anul din chestiune de altcum e corectă şi numai stilizarea e nelogică.

Nu e corectă de loc însă rubrica tipiconală din cele şapte Dumineci următoare. Aşa:

La 12 Octomvrie se indică «Dumineca 20 după Rusalii, a SS. Părinţi, Evanghelia 4 dela Luca, cap 8, st. 5»... Din indicarea aceasta preotul ar puteà crede, că Evanghelia SS. Părinţi se află la Dumineca 20 după Rusalii (a 3-a dela Luca cap 7, st. 10), ori a 4-a dela Luca cap 8, st. 5 arătată acì. Lucrul însă nu stă aşa căci după Sinaxariul Evanghelieriului din Bucureşti 1895, Evanghelia SS. Părinţi este cea din Dumineca 7 după Paşti, dela Ioan cap 17, st. 1, iar Evanghelia 4 dela Luca cap 8, st. 5 arătată acì, nu se află la Dumineca a 20 după Rusalii, cum s'ar puteà deduce din Calendariu, ci la Dumineca 21 d. Rus. Deci textul corect al acestei rubrici tipiconale în Calendarul pro 1914 ar fi: «Evan-

ghelia din Dumineca 21 după Rusalii, a 4-a dela Luca cap 8, st. 5 și Evanghelia SS. Părinți din Dumineca 7 după Paști, dela Ioan cap 17, st. 1.

Tot așa stă lucrul și cu Evangheliile din Duminecile următoare. Astfel în Dumineca dela 19 Octomvrie, Evanghelia 3 dela Luca cap 7, st. 11, nu se află la Dumineca 21, ci la Dumineca 20. — La Dumineca din 26 Octomvrie pe care zi cade sărbătoarea S. M. M. Demetriu, nu se arată și Evanghelia Sfântului (dela Ioan cap 15, st. 17), iar Evanghelia 6 dela Luca cap 8, st. 26, nu se află la Dumineca 22, ci la Dumineca 23. — In Dumineca dela 2 Noemvrie Evanghelia 5 dela Luca cap 16, st. 19, nu se află la Dumineca 23, ci la Dumineca 22. — In Dumineca dela 30 Noemvrie, Evanghelia 13 dela Luca, cap 18, st. 18, nu se află la Dumineca 27, ci la Dumineca 30. — In Dumineca dela 7 Decemvrie, Evanghelia 10 dela Luca cap 13 st. 10, nu se află la Dumineca 28, ci la Dumineca 27. — In fine în Dumineca din 14 Decemvrie, pentru anul acesta, din întâmplare, Evanghelia Duminecei de după Rusalii și Evanghelia SS. Strămoși, a 11 dela Luca, cap 14, st. 16, este aceiași, dar nu se află la Dumineca 29, ci la Dumineca 28 după Rusalii

Cu privire la Evangheliile Duminecilor mai observ, că Evanghelia din Dumineca 7 după Paști — a SS. Părinți — este corect arătată; nu însă așa Evanghelia SS. Părinți, ce se serbează în luna lui Iulie. — Aici Evanghelia din Dumineca 7 după Rusalii (dela Mateiu cap 9, st. 27) nu este indicată, iar ca Evanghelia a SS. Părinți, în loc de Evanghelia din Dumineca 7 după Paști, cum fixează Sinaxariul Evanghelieriului din București 1895, se arată Evanghelia dela Mateiu cap 5, st. 14. — Adevărat, că cu privire la Evangheliile SS. Părinți din cele patru Duminеci fixate preste an, la sfârșitul Evanghelieriului acesta, după care poate s'a luat compunătorul Calendarului, se află și o notiță explicativă, dar aceea în parte contrazice indicărilor din Sinaxariu și așa nu poate fi luată ca normativă.

Din toate acestea tragem concluziunea, că *Duminecile dela Dumineca Tut. Sfinților până la Dumineca Strămoșilor, respective până la Dumineca Vam. și Far.* (ca și Duminecile dela Paști până la Rusalii, ori și cele din Postul mare), ***nu** pentru aceea sunt numerizate, ca să se știe, că dela cutare sărbătoare*

(Paşti, Rusalii) *până la cutare Duminecă câte Săptămâni ori Dumineci au trecut,* — *ci pentruca să se ştie, că în Dumineca cutare, după cum cad Paştile mai de vreme ori mai târziu, în periodul Octoihului:* ***dela care Duminecă după Rusalii trebuie să se cetească Evanghelia.*** *Deci numerizarea aceasta a Dumineciilor nu are scop de cronologie calendaristică în sens propriu, ci are numai scop tipiconal,* ceeace se vede şi de acolo, că dela Dumineca înaintea Naşterii Dlui până la Dumineca Vameşului şi a Fariseului aceasta numerizare lipseşte, dându-se Duminecilor din Periodul acesta nume speciale după cuprinsul Evangheliei. Şi aceasta se vede chiar şi din Calendarul acesta, căci d. e. la 19 Ianuarie se arată Dumineca lui Zacheu, Evanghelia 15 dela Luca, cap 19, st. 1, fără ca să se arete şi numărul cronologic al Duminecei după Rusalii, ori numărul Duminecei după Rusalii, la care se află Evanghelia aceasta (32).

Am făcut observările acestea tipiconale, căci am observat, că unii preoţi în lipsa de cunoştinţe tipiconale mai temeinice, cetesc Evangheliile simplu după numerizarea aceasta din Calendar, fără a consultà Tabelele paschale din Evanghelieriu şi rubricile tipiconale, fie din Evanghelieriu, fie din Mineiu, mai cu samă când cad şi alte sărbători, mineale, pe zile de Dumineci. Şi în greşala aceasta cad mai cu samă cantorii la cetirea Apostolului, căci în Calendar nu este indicat textul apostolului nici după capete şi stihuri şi după începutul textului respectiv, ştiindu-se, că dela care Duminecă şi sărbătoare se ceteşte Evanghelia, dela aceea se ceteşte şi Apostolul. Astfel cetindu-se greşit Evanghelia se ceteşte greşit şi Apostolul. dacă indicarea Evangheliei e greşită ori neprecisă. Iar *cetirea corectă a Evangheliilor şi a Apostolelor este o recerinţă foarte însemnată la împlinirea oficiului divin.*

4. **Evidenţa** trebuià întregită cu mai multe informaţiuni, mai cu samă cu privire la şcoală şi la învăţători. Aici s'ar fi putut reproduce în extras cercularele mai însemnate consistoriale, de ori ce natură din vieaţa noastră bisericească, şcolară şi epitropească, căci multe se dau uitării, ori se pierd şi apoi se produc neînţelegeri şi pagube regretabile.

5. **Partea literară.** Un mare defect are Calendarul acesta şi prin aceea, că nu cuprinde nimic nici din istoria bisericească şi nici din istoria naţională, nici din patrie, şi nici din alte ţări, cari

ne privesc deaproape (România, Bucovina). — Aici s'ar fi putut da unele informaţiuni despre lucrările congresului nostru naţional-bisericesc şi despre lucrările sinoadelor noastre eparhiale din metropolie; apoi unele informaţiuni despre evenimentele mai însemnate întâmplate în biserica ortodoxă din România Bucovina şi alte ţări ortodoxe, ba chiar şi alte biserici, străine, din patrie şi străinătate; tot aşa şi despre evenimentele politice dela noi şi de aiurea, d. e. resbelul din Balcani, la care a luat parte şi România cu atâta glorie etc., căci *Calendarul trebuie să fie şi o cronică istorică despre toţi şi despre toate ce ne interesează mai deaproape*, după cum se vede din alte calendare mai bine redactate.

In urmă ar fi trebuit să cuprindă barem un mic catalog din cărţile mai de valoare teologice ortodoxe, pedagogice şi istorice etc., ceeace s'ar fi putut face foarte uşor, publicându-se în el mai puţin cu o scurtă lucrare beletristică.

Ilustraţiunile lipsesc din el în anul acesta cu desăvârşire.

Vor mai fi poate în el şi alte scăderi şi lipse, dar nu le mai caut; iar acestea le-am scos la iveală cu dorinţa, ca după putinţă în viitor să se delăture, chiar şi cu urcarea preţului dela 80 fil. la 1 cor., căci numai aşa va corespunde scopului său special şi va puteà ţineà concurenţa cu alte Calendare.

Gavriil Hango,
presbiter.

---

† Dr. TEODOR TARNAVSCHI.

In ziua Anului nou a trecut la cele vecinice unul din cei mai distinşi profesori ai facultăţii teologice din Cernăuţi: Dr. Teodor Tarnavschi.

Inzestrat cu o cultură superioară şi cu alese calităţi personale, răposatul a fost un decor al şcoalei la care a servit, un devotat preot al bisericei şi un harnic şi inimos lucrător pe ogorul vieţii naţionale. Prin înfăţişarea lui impunătoare şi simpatică, prin firea lui deschisă, prin inima lui plină de bunătate şi sinceritate, prin caracterul integru ce-l împodobeà, acest bărbat îţi câştigà dela prima impresie respectul şi simpatia. Elevii săi adeseori îl caracterizam cu cuvintele biblice, că e omul în inima căruia nu se găseşte viclenie.

Născut în a. 1859 din familie preoţească, şi-a făcut studiile în Cernăuţi, Viena şi München, specializându-se în teologia pastorală şi în oratoria bisericească. Cariera şi-a început-o ca prefect de studii la seminarul clerical din Cernăuţi, de unde, dupăce în a. 1886 a fost hirotonit, a trecut ca preot la o biserică tot în acel oraş. Pe urma morţii profesorului Dr. V. Mitrofanovici ajungând vacantă catedra de teologie la facultatea teologică, a fost chemat tinărul preot Dr. Teodor Tarnavschi să ocupe acea catedră, cu limba de predare românească, şi în această calitate şi-a pus toate silinţele ca să crească preoţi cu convingeri adânci, conştienţi de misiunea lor, devotaţi bisericei şi poporului. Pentru meritele sale a fost distins cu titlul de arhipresbiter stavrofor, apoi cu ordurile «Coroana României» şi «Steaua României».

Literatura ştiinţifică bisericească răposatul a îmbogăţit-o prin următoarele scrieri valoroase de pe terenul teologiei practice:

1. «Die bedeutendsten Liturgien der orientalischen Kirche, mit besonderer Berücksichtigung der heute in der ortodoxen Kirche im Gebrauche stehenden konstantinopolitanischen Liturgien», publicată în l. germană ca teză de habilitare, apoi în limba românească în revista «Candela» din a. 1891 şi 1892.

2. «Zidirea, întocmirea şi decorarea dinlăuntru a lăcaşului dumnezeesc ortodox» a. 1894.

3. «Scurtă explicare a ritului sf. botez şi al sf. mir», a. 1896.

4. «Colecţiune de predici pentru toate Duminecile şi sărbătorile anului bisericesc» — cea mai completă colecţiune de predici în româneşte, publicată în colaborare cu prof. *Dr. Emilian Voiuţschi.* A doua ediţie a acestei publicaţii în trei tomuri a apărut la Caransebeş sub îngrijirea prof. Dr. D. Cioloca.

5. «Poezia serviciului dumnezeesc ortodox», o frumoasă disertaţie pe care regretatul a ţinut-o ca rector magnific al universităţii din Cernăuţi la inaugurarea festivă a anului academic 1904/5, apoi tradusă în româneşte şi publicată în revista «Candela».

6. «Prelegeri academice despre liturgica bisericei dreptcredincioase răsăritene», Cernăuţi 1909, e opera cea mai mare (842 pag.) a regretatului profesor, o operă lucrată pe baza manuscriselor rămase deia înaintaşul său la catedră, dar căreia profesorul Tarnavschi i-a dat forma ştiinţifică, a prelucrat-o şi a complec-

tat-o, încât se poate considerà ca una dintre cele mai temeinice scrieri de liturgică în întreaga literatură bisericească ortodoxă.

Osămintele distinsului profesor și bunului român, care a fost Dr. Teodor Tarnavschi, au fost însoțite la lăcașul odihnei de veci de regretele întregului popor românesc din Bucovina și ale tuturor acelora cari l-au cunoscut și prețuit. *N. B.*

IN CHESTIA „MICEI BIBLII".

II.

In fascicolul precedent al acestei reviste am examinat acuza de erezie ridicată în contra «Micei Biblii». P. S. Sa arhiereul Evghenie Piteşteanu, criticul din Sf. Sinod al «Micei Biblii», pretinde a fi găsit în această lucrare și «neadevăruri contrare textului Sf. Scripturi», pe cari le înşiră în 33 de puncte.

Cu aceste «neadevăruri» mă voiu ocupà acum. Ar trebuì însă să trec peste cadrele unui articol de revistă, dacă le-aș examinà pe toate; de aceea mă voiu oprì numai la acelea pe cari însuș P. S. Sa le consideră ca fiind mai grave, rămânând ca cetitorii să-și facă apoi judecata și asupra seriozităţii celoralalte.

Incep cu un punct dificultat de P. S. Sa arhiereul Evghenie Piteșteanu din motive dogmatice. Anume: în «Mica Biblie» (pag. 27 r. 11), fiind vorba de cei trei călători pe cari i-a ospătat Avraam la stejarul Mamvri, se spune că: «Cei trei călători nu erau alții decât Domnul cu doi îngeri». Despre această interpretare P. S. Sa zice că este o «afirmaţiune *contrară dogmaticei bisericii ortodoxe,* care statornicește, că atunci și acolo trebuie să înțelegem prin cei trei bărbați pe Dumnezeu în trei ipostase». Drept dovadă P. S. Sa se provoacă la texte din cărțile liturgice ale bisericei noastre, în cari locul dela Facere XVIII, 1 și urm. e interpretat în sensul dogmei despre sf. Treime.

Dar interpretarea acestui loc biblic nu e așa de simplă, cum i se pare P. S. Sale. Chiar părinţilor vechi bisericești le-a dat mult de gândit, fără să fi ajuns la o părere unanimă. Unii părinți și scriitori bisericești — și nu cei mai vechi — au înțeles sub cei trei bărbați cari s'au arătat lui Avraam la stejarul Mamvri pe Dumnezeu în trei ipostase. Această interpretare în sens trinitar a

trecut şi în cărţile noastre liturgice. Alţi părinţi şi scriitori bisericeşti, începând cu apologeţii vechi, au înţeles însă sub cei trei bărbaţi pe Domnul cu doi îngeri, cu atât mai vârtos, că însuş Moisi numeşte (Fac. XIX, 1 şi 15) pe doi dintre acei bărbaţi «îngeri». Aşa ne spune *sf. Iustin Martirul şi Filozoful*, că Domnul cu doi îngeri (*δύο ἀγγέλοις*) s'a arătat lui Avraam, fiind trimişi de către Părintele tuturor lucrurilor, pe care nimenea nu l-a văzut şi care petrece în cele supracereşti.[1] Apologetul *Tertulian* zice: «tunc inter illos angelos ipse dominus apparuit Abrahae».[2] Şi *sf. Ilarie Pictavianul* ne spune, că Avraam cu acea ocazie a văzut pe Fiul lui Dumnezeu, însoţit de doi îngeri.[3] Am mai puteà cità ca aderenţi ai acestei interpretări şi pe părintele istoriei bisericeşti *Eusebie din Cesarea*,[4] pe fericitul *Ieronim*[5] şi pe fericitul *Teodoret din Cir.*[6]

Dacă amintita interpretare din «Mica Biblie» e contrară dogmaticei bisericei ortodoxe, atunci trebuie să se afirme şi despre părinţii şi scriitorii bisericeşti citaţi mai sus, că stau în contrazicere cu dogmatica bisericei ortodoxe. In fascicolul trecut arătasem că, după criteriile dogmatice ale P. Sf. Sale, chiar în sf. Scriptură se pot găsì erezii; acum vedem că P. Sf. Sa e aplicat să pună în contrazicere cu dogmatica ortodoxă şi pe sfţii Iustin Martirul şi Ilarie Pictavianul.

Adevărul însă e, că P. Sf. Sa e foarte nenorocos în aplicarea criteriilor dogmatice, când critică «Mica Biblie». Cu privire la locul biblic dela Facere c. XVIII, 1 şi urm., la părinţii şi scriitorii bisericeşti găsim cele două interpretări amintite mai sus, fără ca biserica să fi osândit pe una şi să fi declarat ortodoxă numai pe cealaltă. Nici *Mărturisirea ortodoxă*,[7] principala carte simbolică a bisericii ortodoxe, când înşiră argumentele din V. T. referitoare la dogma despre Sf. Treime, nu face provocare şi la locul dela Facere XVIII. Astfel stând chestiunea, interpretarea «Micei Biblii», că sub cei trei bărbaţi cari s'au arătat lui Avraam

---

[1] *Sf. Iustin*, Dialogul cu iudeul Trifon, Opera, Coloniae 1686, pag. 275 şi 356.

[2] *Tertulian*, De carne Christi c. 6, Opera, ed. Semler, Halae Magdeburgicae 1770 vol. III p. 357.

[3] *Ilarie*, Opera, ed. Coloniae 1617, p. 25.

[4] *Eusebie*, Demonstratio evangelica, cartea V, c. 11, 23.

[5] *Ieronim*, Exp. în cap. 11 Zachariae.

[6] *Teodoret*, In Gen. quaest. 70.

[7] Vezi partea I, răspunsul la întreb. X.

la stejarul Mamvri avem să înţelegem pe Domnul cu doi îngeri, nu poate fi declarată ca contrară dogmaticei ortodoxe. Teologii de azi sunt liberi să accepteze sau pe una sau pe cealaltă dintre cele două interpretări, pe câtă vreme biserica le admite pe amândouă. De altfel se ştie că există multe texte biblice, asupra cărora biserica a admis mai multe interpretări. Numai dacă biserica dintre mai multe interpretări a primit pe una şi le-a reprobat pe celealalte, teologii şi toţi credincioşii sunt datori să accepteze interpretarea primită de biserică.

Ca completare mai adaog, că unii părinţi bisericeşti au mers atât de departe, încât teofaniile sau arătările lui Dumnezeu din V. T. le-au considerat ca efectuite printr'un înger creat (Maleach Iehovah - Angelus Domini), pe care-l consideră într'o aşa măsură ca reprezentant al lui Iehova, încât cele ce le vorbeşte el, le referesc nemijlocit la Dumnezeu. Această părere o găsim la fericitul Augustin, la Ieronim şi la sf. Grigorie cel Mare. Dogmatistul rom.-cat. *Chr. Pesch* citează[1] dovezi, că şi sf. Atanasie, sf. Vasile, sf. Ioan Gură de Aur, sf. Chiril din Alexandria şi Eusebiu din Cezarea ar fi susţinut această părere.

Mare caz s'a făcut şi din titlul scrierii: «*Mica biblie, cu icoane*», zicându-se că există numai *o* Biblie, nu una mică şi alta mare, iar sub «icoane» sunt a se înţelege numai sf. icoane puse spre închinare.

La această obiecţiune a răspuns P. Sf. Sa episcopul Nicodem al Huşilor, unul dintre alcătuitorii lucrării, următoarele:[2]

«Mica Biblie, cum arată titlul ei şi cum se spune şi în prefaţă, nu e decât o prescurtare sau un rezumat al Bibliei, făcut cu scopul de-a populariză sau de-a răspândì în popor adevărurile cuprinse în sf. Scriptură. Deci Mica Biblie e pur şi simplu o scriere populară.

«Obiecţiunea relativă la titlul de «Mica Biblie» e de-o minimă importanţă ştiinţifică. Trebuie să se ştie că titlul acesta şi titluri asemănătoare lui s'au dat şi se dau pretutindeni şi în toate confesiunile la lucrări de felul celei în discuţie. In româneşte, de exemplu, avem lucrarea arhimandritului Eufrosin Poteca, intitulată

[1] Vezi Praelectiones dogmat., ed. 2, tom. II, p 256, Friburgi 1899.
[2] Intr'un interview publicat în ziarul «Inainte» Nr. dela 14 Noemvrie 1913.

«*Sf. Scriptură pe scurt*», apărută la 1847 cu aprobarea unui mitropolit al țării românești, Neofit II. Și această carte fiind tradusă, din grecește, înseamnă că și în grecește sunt asemenea cărți. Mai avem «*Noul Testament prescurtat*» de arhiereul Sofronie Craioveanul, actualul episcop de Râmnic, lucrare apărută acum câțiva ani fără aprobare și aprobată de Sf. Sinod chiar în ziua când a fost condamnată Mica Biblie.

«In rusește există multe prescurtări ale Bibliei pentru diferitele stări sociale. Cităm pe una care o avem la îndemână: «*Biblia pentru tinerime* (Bib'ia dlea detei ștarsavo vosrasta)». In franțuzește avem *Petite Bible illustreè*, de Ecker, care poartă în frunte o aprobare papală, *La Bible des familles catholiques*, apoi *Bible abregée*, și multe altele. In nemțește avem *Katholische Schulbibel* (Biblia școlară catolică), *Kleine Bibel* (Mica Biblie) etc. Cum vedeți, terminul e admis pretutindenea și deci nu mai poate fi pus în discuție și cu atât mai mult nu se poate face din întrebuințarea lui un cap de acuzațiune.

«S'a obiectat și împotriva calificativului «cu icoane» pus pe lângă titlul: «Mica Biblie» și s'a zis că icoane se numesc numai acelea cari reprezintă chipurile persoanelor sfinte. Noi însă știm că în românește cuvântul «icoană» are un înțeles mult mai larg. In Mica Biblie, cuvântul «cu icoane» este întrebuințat pentru a înlocuì expresia «cu ilustrațiuni», pe care poporul n'o poate pricepe. Și apoi acest termen nu e întiebuințat în acest sens pentru întâiaoară de noi. În românește avem o lucrare *Biblia cu icoane*, alta decât a noastră; în nemțește există *Die Bibel in Bildern* etc. și chiar în literatura laică românească avem o scriere întitulată «*în chipuri și icoane*», unde, de sigur, este vorba de altceva decât de icoanele din biserică și prin care, fără îndoială, nu se profanează prin nimic icoanele la cari ne închinăm. Deci cade și obiecțiunea aceasta.»

Altă obiecțiune: poporul iudeu în decursul călătoriei cârteà împotriva lui Dumnezeu și a lui Moisi și huleà mana ce a primit-o ca hrană, zicând: «sufletul nostru s'a urît cu această pâne deșartă.» Aceste cuvinte de dispreț față de mană «Mica Biblie» le-a redat astfel: «Și această hrană ticăloasă ne pricinuește greață» (pag. 86, r. 21). Această traducere corespunde cu intenția iudeilor

de-a vorbì cu dispreţ despre mană, dar corespunde şi cu textul evreic: *venaphşenu kaça balehem hakelokel* — şi sufletul nostru s'a îngreţoşat de această pâne ticăloasă (rea). In traducerea grecească, în Vulgata (nauseat = se îngreţoşază) şi în traducerile critice germane (d. ex. Schuster: uns ekelt vor dieser schalen Speise) cârtirea iudeilor în contra manei e redată tot ca în «Mica Biblie.» Traducerea veche românească întrebuinţează numai cuvinte ceva mai domoale, dar cari au acelaş înţeles. Criticul «Micei Biblii» se face însă a nu şti că *poporul iudeu* a numit mana «kakelokel», ticăloasă şi acuză pe editorii «Micei Biblii» că ei, ca cei din urmă oameni lipsiţi de cuviinţă, ar fi calificat-o astfel! Pe urma unei astfel de mistificări, îi gratifică aşa: «Relativ la această expresiune necuviincioasă pentru hrana cea cerească şi minunată, dată de Dumnezeu Iudeilor în pustie, observăm că numai alcătuitorii Micei Biblii au fost în stare s'o califice aşa, pe când noi credem că este o lipsă de cuviinţă şi o urîtă abatere dela text.»

Porunca a 7-a a decalogului în «Mica Biblie» e formulată aşa: «Să nu faci desfrânare!» pe când în cap. 20 v. 14 dela Eşire se întrebuinţează — pe cum se ştie — alt cuvânt. Criticul «Micei Biblii» face alcătuitorilor acesteia imputarea, că de ce n'au întrebuinţat acel cuvânt. Într'adevăr ne surprinde această imputare! Ceice cunosc ediţii de-ale Bibliei pentru popor şi pentru trebuinţele şcoalei, ceice cunosc cărţile de istorie biblică ale diferitelor confesiuni şi scrierile de popularizare a ideilor morale cuprinse în decalog, aceia ştiu, că porunca a 7-a nu e redată prin cuvântul din textul original, ci idea morală cuprinsă în ea e tălmăcită prin alte cuvinte. Pentru această tălmăcire vorbesc motive ***morale-educative***, de cari neapărat au trebuit să ţină seamă şi alcătuitorii unei scrieri pentru popor şi pentru şcoală, cum este «Mica Biblie». Dacă ar fi întrebuinţat cuvântul din original, trebuià să li-se aducă acuzaţiunea că nu ş'au dat seamă cui se adresează cu «Mica Biblie».

Evanghelistul Ioan ne spune (c. 2 v. 3—4), că la nunta din Cana Galileei «sfârşindu-se vinul, a zis *muma* lui Isus către dânsul: vin nu au. Zis-au ei Isus: Ce este mie şi ţie femeie, încă n'a venit ceasul meu». «Mica Biblie» a tălmăcit evraismul: *Ce este mie şi ţie femeie* (evr.: ma-li ialac)? prin cuvintele: *Lasă mamă,*

de ce să fim neliniştiţi de asta? Această tălmăcire alcătuitorii «Micei Biblii» au făcut-o, de sigur, fiindcă evraismul din textul original e greu de înţeles de popor. Criticul «Micei Biblii» zice însă, că tălmăcirea aceasta «nu e tot una» cu evraismul din textul original, dar nu documentează prin nimic această afirmaţie. Câte comentare am consultat eu, în toate am găsit tălmăcit acel evraism întocmai ca în «Mica Biblie» D. ex. în *Das neue Testament* (o ediţie cu comentar *pentru publicul mare*) de Dr. B. Weinhart, găsesc tălmăcit acel evraism prin: *lasă pe mine, nu te mai îngrijorà din pricina aceasta* (pag. 178). Observ la acest loc, că criticul «Micei Biblii» n'a ţinut seamă de caracterul şi scopul acestei scrieri. Ea este o *carte pentru popor* şi, prin urmare, alcătuitorii ei au trebuit să evite sau să redee pe înţelesul poporului evraismele, grecismele, întorsăturile de fraze şi cuvintele grele de înţeles. O astfel de carte nu poate fi apreciată după criteriile pe cari le aplicăm la o ediţie *critică* a textului sf. Scripturi. Dacă P. S. Sa luà în considerare acest lucru, atunci multe din obiecţiunile ce le-a făcut trebuià să nu le facă.

S'a întors ori nu s'a întors corbul lui Noe? Toate traducerile vechi româneşti ale sf. Scripturi spun că corbul *nu s'a întors*, dar «Mica Biblie» zice că *s'a întors* — de aici o altă acuză în contra ei.

Consultând textele vechi găsim că: în *Septuaginta* şi *Vulgata* se spune că corbul nu s'a întors, pe când în textul original *evraic* se spune că el *s'a întors* (vaşob). Deci alcătuitorii «Micei Biblii» nu au procedat arbitrar spunând că corbul s'a întors, ci au luat de bază textul original. Şi în alte traduceri găsesc acelaş lucru. *Luther* traduce astfel: Und liess einen Raben ausfliegen; der flog immer hin und wieder her, bis das Gewässer vertrocknete auf Erden. In *La Sainte Bible*, Paris 1904 încă se spune că corbul s'a întors. *Fr. Keil*,[1] un comentator al V. T. dă explicarea, că corbul s'a întors, dar nu a fost primit în corabie. Astfel stând chestiunea, alcătuitorilor «Micei Biblii» li se poate spune cel mult, că puteau rămâneà la traducerea veche, după Septuaginta, dar nu pot fi acuzaţi că s'au abătut dela ea fără motiv serios.

[1] Bibl. Kommentar über die Bücher Moses. Vol. I, ed. III, Leipzig 1878, pag. 119.

O altă acuză ce li-se aduce alcătuitorilor «Micei Biblii» e, că au schimbat două cifre din traducerea veche a sf. Scripturi, anume: *a*) la Eşire 32, 28 se spune: «şi au căzut din popor în ziua aceea ca la *trei mii* de oameni», pe când în «Mica Biblie» se spune că au căzut 23,000; *b*) la I Impăr. 18, 7 se spune: «bătut-a Saul *cu miile* şi David *cu zecile de mii*», pe când «Mica Biblie» zice că «Saul a biruit *o mie*, iar David a biruit *zece mii*».

Cu privire la cazul prim, atât textul evraic, cât şi Septuaginta au 3000, deci această cifră poate fi considerată ca mai originală. In traducerea latină Vulgata se vorbeşte însă de 23,000 şi însuş sf. apostol Pavel, făcând aluzie la aceea întâmplare din V. T. vorbeşte (I Cor. 10, 7—8) tot de 23,000, iar dacă şi apostolul neamurilor a făcut această abatere, credem că P. S. Sa arhiereul Evghenie poate fi mai îngăduitor şi faţă de alcătuitorii «Micei Biblii», căci nu se găsesc în rea societate.

Cu privire la al doilea caz, textul evraic, Vulgata, traducerile germane şi franceze ce le-am consultat, dau dreptate «Micei Biblii». Prin urmare în ambele cazuri, alcătuitorii acestei scrieri au avut de bază texte biblice, prin cari îşi pot justifică abaterea dela vechile traduceri româneşti.

P. S. Sa arhiereul Evghenie învinueşte pe alcătuitorii «Micei Biblii» că au făcut adăogiri arbitrare la textul sf. Scripturi. Un astfel de caz ar fi următorul: «A adunat (Avraam) slugile sale, trei sute optsprezece, *care erau în stare de-a purtà arme*». Cuvintele sublineate ar fi adause în mod arbitrar. Dacă P. S. Sa ar fi lucrat la critica «Micei Biblii» cu aparat ştiinţific, s'ar fi convins că acele cuvinte nu sunt adaogate fără temei, căci ele se găsesc în textul evraic (unde se găseşte expresia *chanicav*, pe care *Keil* o traduce cu: in den Waffen geübten).

Cuvintele prin cari Iosif a tălmăcit visul mai marelui pitarilor lui Faraon în «Mica Biblie» sunt redate astfel: «După trei zile Faraon va poruncì să ţi se taie capul şi să fi spânzurat *în pari*», dar în traducerea veche românească în loc de «în pari» se zice «*pe lemn*». Această abatere o comentează criticul «Micei Biblii» cu următoarea observaţie spirituală: «Până acum nu s'a văzut cum se poate cineva spânzurà (poate vreà să zică: cum

poate fi spânzurat cineva) în pari, Se ştie că Vlad Ţepeş pedepseà cu punerea în ţeapă, dar a fi cineva spânzurat în par, este lucru neauzit la Români». A nimerit-o P. S. Sa! Par'că de Români e vorba la acel loc din V. T. La Români, da, este neauzit acest lucru, dar cei cari cunosc obiceiurile popoarelor de cari se vorbeşte în sf. Scriptură, ştiu, că Egiptenii spâzurau în pari cadavrele celor pedepsiţi prin decapitare.

Incă una. Toiagul lui Aaron, care odrăslise, ce-a făcut: nuci sau migdale coapte? Vechile noastre traduceri, zic, că toiagul a făcut *nuci*, dar «Mica Biblie», după textul evraic (şekedim-migdale) şi după alte texte critice spune, că a făcut *migdale*. P. S. Sa comentează deosebirea aceasta foarte adânc aşa: «Deci, vine intrebare, nuci cu migdale coapte tot una este? Dacă toiagul lui Aaron a făcut nuci de sigur că erà din lemn de nuc, iar dacă a făcut migdale, a fost din lemn de migdal. Unde este adevărul?»

Pentru numele lui Dumnezeu, unde vom ajunge cu asemenea discuţii?.. Un popor întreg înseteazǎ după cuvântul lui Dumnezeu şi când se găseşte cineva ca să il dee la înţeles, păstorii bisericii se ridică în sobor şi discută pătimaş, ce-a făcut toiagul lui Aaron: «nuci» sau «migdale»? ce-a văzut Avraam ridicându-se de pe pământul Sodomei: «fum des» sau «pară de foc»? în ce-a fost prefăcută femeia lui Lot: în «stâncă» ori în «stâlp» de sare? ce s'a întâmplat cu asinele lui Chis: «s'au prăpădit» ori «au perit?» ce-a văzut mai marele paharnicilor lui Faraon în vis: «trei ramuri» «ori trei viţe?» putut-au mâncà păsările din toate trei coşurile puse unul peste altul în visul pitarului lui Faraon, ori au putut mâncà numai din cel de deasupra? ce au înjugat Filistenii la carul cu care au dat înapoi chivotul: «doi boi» ori «două vaci»? cum a zis David că e prigonit: «ca o păturniche» ori «ca un corb de noapte»? heruvimii din altarul templului lui Solomon din ce erau făcuţi: din lemn de «maslin« ori din lemn de «chiparos» etc. etc.

Nu zic că nu ne interesează fiecare cuvânt din sf. Scriptură, dar tratarea unor asemenea chestii secundare de amănunte, trebuie făcută la alt loc, nu în legătură cu o carte pentru popor, şi cu alt aparat ştiinţific, nu cu acela, de tot primitiv, cu care a lucrat criticul «Micei Biblii». Publicul mare neorientat în teolo-

gie, văzând de ce fel de lucruri se pasionează păstorii bisericii, va crede că la atât se reduce toată teologia şi cu dispreţ îşi va întoarce privirile dela propoveduitorii ei. Indrăznesc să afirm, că oamenii, cari astfel tratează chestiunile religioase şi bisericeşti, poate fără să vree, lucrează la compromiterea credinţii şi a bisericii în faţa obştei credincioşilor. Impotriva unei astfel de compromiteri, toţi oamenii înţelegători trebuie să ridice protest în numele teologiei!

In vremuri de slăbire a credinţii, ca cele de acum, când se încrucişează atâtea curente anticreştine şi antireligioase, cari prin tot felul de propagande tind să pună stăpânire asupra sufletelor, noi dorim ca arhiereii bisericei să fie cei dintâi cari vestesc cu putere cuvintele vieţii de veci şi cari prin propoveduirea lor plină de focul apostolatului întăresc inimile şi înalţă sufletele tuturor fiilor bisericei *spre adevărurile eterne ale evangheliei*, cari sunt şi trebuie să fie adevărurile dătătoare de vieaţă şi creatoare de cultură şi pentru poporul nostru. De propoveduirea acestor adevăruri avem noi trebuinţă astăzi! Şi propoveduitorii lor se vor ridicà numai pe urma unei *foarte temeinice culturi teologice*, care va coborî in inimi duhul evangheliei lui Hristos, le va face să se identifice prin puterea unor adânci convingeri cu pricipiile lui şi le va umpleà de dragostea lui.

In lumina acestor principii teologice şi a acestor necesităţi religioase ale zilelor noastre, am judecat eu conflictul ivit în jurul «Micei Biblii», şi n'am putut ajunge la alte convingeri decât la acelea pe cari le-am spus. Darea de seamă prezentată în sf. Sinod asupra acelei scrieri, am examinat-o nu numai cu obiectivitate, ci şi cu o extermă îngăduinţă şi am găsit că n'a avut la bază nici un singur motiv teologic serios.

Nu zic că «Mica Biblie» e o carte desăvârşită, dar micile ei scăderi nu-i întunecă valoarea incontestabilă ce o are ca scriere pentru răspândirea învăţăturilor sf Scripturi în popor.

Aşteptăm cu interes ediţia critică completă a sf. Scripturi, pe cari ne-a promis-o sf. Sinod, şi vom fi foarte satisfăcuţi dacă vom găsi-o fără defecte. Dar până atunci şi chiar şi după ce va apare ea, o scriere care conţine părţi alese din sf. Scriptură şi e alcătuită pentru folosul creştinilor, cum este «Mica Biblie», trebuie primită cu bucurie şi răspândită în pături cât mai largi.

Dr. Nicolae Bălan.

CREDE ŞI NĂDĂJDUEŞTE ÎNTRU DOMNUL!

Predică rostită în biserica din Moldova-nouă la 4/17 Sept. 1912 de parohul *Ioan Murgu* din Sasca-montană cu ocaziunea conferinţei preoţeşti.

Împăratul David, alungat de Saul a fost silit să părăsască casa părintească şi să rătăcească în toate părţile căutându-şi loc de scăpare dinaintea furiei lui Saul, care căutà să-l omoare.

După o cale obositoare şi plină de primejdii, ajunge David în urmă la Nob, unde erà cortul sfânt. El intră acolo spre a se rugà lui Dumnezeu. Şi rugându-se el cu toată inima, iată că o linişte sfântă îi alină sufletul lui întristat şi o nădejde vie să deşteaptă în inima lui în ajutorul cel atotputernic a lui Dumnezeu. Această nădejde îi luminează viitorul lui, carele îi erà lui atât de întunecat şi de înfricoşat.

Cuprins aşadară de o mângăiere nespusă, exclamă el: «Dumnezeu este lumina mea şi mântuirea mea, de cine să mă tem? Dumnezeu e scutul vieţii mele, de cine să mă cutremur»? (Ps. 26, 1).

Şi fiindcă de această mângăiere şi întărire a inimii s'a făcut el părtaş în acel loc sfânt, prin cuvinte de însufleţire îşi revarsă dorinţa inimii sale zicând: «Una cer dela Domnul, să locuiesc în casa lui în toate zilele vieţii mele»!

Aceste cuvinte de aur ale împăratului David cuprind în sine o mângăiere nespus de mare, pentrucă din întâmplarea acestui împărat învăţăm, în cine avem să ne punem nădejdea în împrejurări grele, la cine putem aflà mângăiere adevărată şi prin cine putem ajunge la liman pe marea vieţii acesteia, care adeseori să înalţă de viforul ispitelor şi ne ameninţă cu perire.

Şi în adevăr, ce ar fi oare vieaţa noastră fără de această nădejde în Dumnezeu? Ar fi o cale plină de rătăcire într'o noapte fără de stele! Şi oare ce ar fi de săraca inima omului în frica ei de păcate în minutele morţii fără de această nădejde în Dumnezeu? «Ar fi o cămară întunecoasă, plină de griji şi de chinuri, ar fi o temniţă încuiată fără de lumină şi fără de mângăiere» — dupăcum o zice asta fericitul episcop Popasu într'una din pastoralele sale.

Fericit este omul acela, carele cu frică umblă în cărările poruncilor lui Dumnezeu şi toată nădejdea ş'o pune într'ânsul, căci va aflà mângăiere şi scut în toate împrejurările vieţii!

Deci cu prilejul ţinerii conferinţei preoţeşti de azi am aflat de bine şi de potrivit a alege acest subiect al cuvântării mele şi aceasta mai ales în aceste timpuri de grea cumpănă atât pentru biserică cât şi pentru neamul nostru mult cercat, ca dintr'ânsa să dobândim oarecare încurajare în lupta ce o ducem în zilele noastre pentru biserică şi pentru fericirea neamului nostru deoparte, iar de altă parte, ca şi poporul adunat în acest loc sfânt să se întărească şi să rămână neclintit în credinţa sa străbună dreptmăritoare convingându-se despre adevărul cuvintelor rugăciunii bi-

sericii, unde se zice: «Domnul este mie ajutor şi nu mă voiu teme de ce-mi va face mie omul şi nu mă voiu teme de rău, că tu eşti cu mine Doamne»!

Vă rog dară să fiţi cu luare aminte.

Volney, un filozof francez ateist, a călătorit odată pe mare cu mai mulţi prietini. Între călători erà şi o muiere sărmană, care aşezându-se într'un colţ al corabiei se rugà lui Dumnezeu. Observând-o aceşti înţelepţi ateişti zic către dânsa: Pentruce te rogi tu mereu? că doar rugăciunea ta nu e în stare să oprească vânturile pe mare şi nu poate schimbà cursul naturii? Şi din această observare au luat ei firul unei convorbiri, în decursul căreia înţelepţii ăştia se cufundau tot mai adânc în valurile necredinţii deoparte, iar de altă parte valurile turbate ale mării se loveau tot mai tare de corabie ameninţând-o cu perire. Intr'aceea iată că deodată se vedeau pe cer nori grei şi o furtună groaznică se ridică pe mare, iar valurile spumegânde ale mării aruncau corabia în toate părţile aşa, încât nu se ştià clipa în care aveà să se cufunde corabia în adâncul mării. În faţa acestei primejdii, înţelepţii ateişti şi-au pierdut cumpătul, şi frica morţii li-a cuprins întreaga lor fiinţă în aşa măsură, că chiar ateistul Volney, plin de groază şi cu umilinţă se apropie de sărmana muiere şi cu glas tremurător îi zice: Muiere! roagă-te şi pentru noi! Dar ce e şi mai mult, acest ateist, carele înainte cu câteva minute îşi băteà joc de credinţa muierii, el însuş cade acum în genunchi şi alăturea de această muiere dimpreună cu toţi ceilalţi călători necredincioşi se roagă lui Dumnezeu pentru scăpare din primejdie.

Într'aceea viforul s'a mai potolit şi marea turbată a început a se linişti. În scurtă vreme, văzându-se cu toţii mântuiţi din primejdie şi ajunşi la liman, se întoarce muierea către înţelepţi şi le zice:

Spuneţi-mi voi înţelepţilor, oare către cine v'aţi rugat în clipele primejdiei? Dară cum se poate că v'aţi rugat, că doar voi a-ţi zis, că rugăciunea nu poate oprì vânturile pe mare şi nu poate schimbà cursul naturii, apoi în urmă a-ţi mai zis, că nu este Dumnezeu?

La aceste întrebări a răspuns ateistul Volney: O muiere!, noi înţelepţii suntem necredincioşi numai până e cerul senin, dară îndatăce se întunecă cerul şi ne ameninţă primejdia, atunci încetă înţelepciunea noastră şi atunci suntem şi noi credincioşi.

Se istoriseşte, că pe vestitul general portughez Albuquerque l-a surprins odată pe mare o furtună atât de înfricoşată încât erà p'acì să piară cu toţii. Căzând în genunchi acest general dimpreună cu soldaţii se rugau lui Dumnezeu, să-i scape de perire, dar furtuna tot creşteà. Atunci generalul apucă în mâni un copil nevinovat, care stà aproape de el, îl ridică deasupra capului către cer şi strigă cu putere: «Dumnezeule, noi suntem păcătoşi netrebnici, îndură-te spre noi pentru nevinovăţia acestui copil». Furtuna a încetat şi ei cu toţii s'au bucurat de liniştirea mării.

Iată aşadară întâmplări de pe marea vieţii, din cari credinciosul se întăreşte în credinţa sa în Dumnezeu, iar cei necredincioşi trebuie să ajungă

la convingerea, că este o putere dumnezeiască, care întrece mintea şi puterea omenească.

Dară puterea lui Dumnezeu se arată nu numai pe mare, ci şi pe această vale a plângerii, unde tot aşa de bine ne convingem, că el conduce la fericire pe toţi cari îşi pun toată nădejdea într'ânsul. Anume în Testamentul vechiu se istoriseşte, cumcă muierea patriarhului Avram cu numele Agar a trebuit să părăsască casa dimpreună cu pruncul Ismail. Rătăcind ea prin pustiu, deodată i se face rău pruncului. El a însetat şi mamă-sa n'aveà de unde să-i dee apă de beut. Ea priveà în toate părţile pustiului mare, unde erà ea cu pruncul, că doară va da de vreun izvor, ca să stâmpere setea pruncului, dar n'a văzut nici un strop de apă! Caută în toate părţile. Cerul e sus, pământul e tare, iar pustiul i se pare nemărginit de mare! Cătră cine să strige? Cui să se roage? Şi văzând ea că nu-i mai poate ajutà pruncului, carele stà să moară, ca mamă n'a putut să mai privească chinurile şi la faţa lui palidă şi n'a mai putut ascultà gemetele lui de moarte, pune pruncul la umbra unui pom, iară ea deodată cade în genunchi şi în durere nemărginită de mamă se roagă lui Dumnezeu cu suspinuri negrăite pentru pruncul ei. În ce dispoziţie sufletească va fi fost această mamă, nu se pot aflà cuvinte pe lume a o descrie. Aceasta o poate înţelege numai acela, prin a cărui inimă au trecut astfel de săgeţi. Oh Doamne! Când toată lumea ne părăseşte şi nime nu ne mai poate ajutà, atunci cătră Tine Doamne oftează inima sdrobită de durere, cătră Tine Tată al îndurărilor se ridică ochii plini de lacrămi, pentrucă atunci când primejdia e mai mare. Tu eşti atunci mai aproape şi numai Tu singur eşti în stare să trimiţi mângăiere adevărată, care să reversă în inima omului sdrobit de durere ca un balsam alinător.

Cu adevărat, iubiţilor mei! în împrejurări grele numai în bunul Dumnezeu putem aflà mângăiere adevărată.

Întâmplările multe şi triste din vieaţa noastră întăresc deplin acest adevăr. Din aceste întâmplări, cari zilnic le vedem, voiesc a aduce numai două.

Fost-am martor ocular la un caz trist când am petrecut la groapă pe unicul fecior al unei văduve, care se tânguià după el, asemenea mamei tânărului din Nain, astfel încât nu erà suflet de om, care să nu fi vărsat lacrimi pentru durerea văduvei, care cu moartea unicului ei fiu şi-a îngropat pentru totdeauna ceeace i-a fost mai scump pe acest pământ.

Ce gândiţi, iubiţilor mei! Cine oare ar fi putut-o linişti pe văduva aceasta ajunsă la desperare decât numai nădejdea în bunul Dumnezeu! Iară eu i-am adus înainte aceea, că Prea Curata Fecioară a avut tot numai pe unicul fiu, pe Isus, dară muiere pe lume n'a avut în inima ei dureri mai crâncene ca dânsa, aşa că cu drept cuvânt s'a adeverit prorocia dreptului Simeon, care i-a zis: «Şi prin sufletul tău va trece sabie».

Oh dară am fost martor şi la altă întâmplare sfâşietoare de inimă, unde pruncii nevrâstnici plângeau cu amar la sicriul mamei lor, aşa că îmi veneà să strig: O Doamne! în cartea a V. alui Moisi ai poruncit

muritorilor, că dacă află undeva vreun cuib de pasăre, să nu le ieie mama puilor din cuib, ca să rămână puişorii fără de mamă.

Şi iată, că Tu însuţi pari a călcà porunca ce ai dat-o! Dară sfaturile lui Dumnezeu nu sunt ca sfaturile oamenilor, deci între altele i-am mângăiat pe oameni cu aceea, că le-am zis: Că nu acela e sărman şi nenorocit, carele n'are tată şi mamă, ci acela carele n'are pe Dumnezeu, care n'are credinţă în Dumnezeu, acela e adevărat nenorocit!

Dară să revenim la Agar. Ea şi-a pus toată nădejdea în Dumnezeu şi iată că acesta a ascultat rugăciunea ei şi o conduce prin un înger la izvor, unde pruncul însetat îşi stâmpără setea, şi-a venit în fire spre bucuria nespusă a mamei sale.

Vedeţi aşadară, iubiţilor mei, cum conduce Dumnezeu pe credincios la liman, la bine şi bucurie!

Deci celce însetează după adevăr şi dreptate, să se apropie cu credinţă tare de El şi va fi condus la apă vie, la vieaţă fericită!

Şi oare unde aflăm noi izvorul acesta de apă vie?

În biserica noastră dreptmăritoare, scutul nostru secular, care ne apără şi ne mângăie pe toţi începând dela leagăn până la mormânt.

Biserica ne-a conservat legea şi neamul, căci dacă străbunii noştrii n'au perit după atâtea primejdii, prin cari au trecut, este a se atribuì credinţei lor nefăţărite şi nădejdei lor neclintite în ajutorul cel atotputernic alui Dumnezeu! Această nădejde în Dumnezeu a fost mângăierea lui Noe, carea i-a fost lui scut puternic pe vremea potopului, când corabia lui a fost lovită de valurile turbate ale mării.

Această nădejde şi credinţa tare în Dumnezeu a fost mângăierea patriarhului Iacob, când a rătăcit prin pustiu, unde adormind a văzut în vis o scară lungă, care ajungeà dela cer până la pământ şi pe care se suiau şi se coborau mulţime de îngeri.

Această nădejde în Dumnezeu a fost mângăerea lui Iosif când a fost vândut de fraţii săi!

Această nădejde a fost tăria apostolului Pavel când călătoreà pe mare cât şi liniştea sufletească a apost. Petru în închisoare.

Această credinţă şi nădejde în Dumnezeu să ne fie nouă tuturora scut puternic şi mângăiere dulce în calea vieţii noastre pământene cătră calea vieţii vecinice în cer! Iară vouă tuturora din inimă vă doresc, ca bunul Dumnezeu să vă îndrepteze paşii voştri spre tot binele, ca astfel la apusul vieţii voastre cu inimă liniştită să puteţi zice dimpreună cu împăratul David:

«Tinăr am fost şi am îmbătrânit, dară pe cel drept (cu credinţă în Dumnezeu) nu l-am văzut părăsit». Amin.

DĂM LĂMURIRI!

Pe urma lămuririlor publicate în fascicolul trecut al «Rev. Teol.» şi în numărul 276 (a. 1913) al ziarului «Românul», publicul dela noi ştie acum cine este C. Cernăianu, cel care ne trăgeà la răspundere fiindcă îl numisem «agent al catolicismului». N'am mai revenì asupra acestei chestiuni limpezite, dacă n'am aveà un document foarte caracteristic pentru a cunoaşte oamenii cari s'au ridicat în contra «Micei Biblii».

In a. 1912 C. Cernăianu, care în tot decursul tulburărilor bisericeşti din ultimii ani a avut un rol foarte trist, a înaintat sf. Sinod o suplică prin care a ridicat invinuiri şi a cerut punerea sub acuză alor trei episcopi din România. Când această suplică a fost adusă înaintea Sf. Sinod, a luat cuvântul P. S. arhiereu *Evghenie Piteşteanu*, acelaş care a cetit şi darea de seamă asupra «Micei Biblii». Celece le-a spus P. S. Sa cu acea ocaziune se găsesc tipărite în «Actele oficiale ale Sf. Sinod» din «*Biserica ortodoxă română*», organul oficial al Sf. Sinod a. 1912 Nr. 4. pag. 335—337 şi sunt de următorul cuprins:

«*P. S. Arh. Evghenie Piteşteanu*, luând cuvântul relativ la ultima comunicare, arată că acest domn Cernăianu, care din nenorocire este licenţiat al facultăţei noastre de teologie, este cunoscut din activitatea sa de până acum, că *a lucrat la mai multe pamflete, care n'au avut alt scop decât lovirea şi ponegrirea Inalţilor noştri Ierarhi, urmărind discreditarea lor, sdruncinarea credinţei poporului, scandalul şi tulburarea în Ţară şi în Sfânta Noastră Biserică.* In compania altor cunoscuţi *agenţi propagandişti* şi pe care el îi dă pe faţă în o broşură a sa, după ce a calomniat şi a insultat aproape pe toţi Kiriarhii bisericii noastre, după ce au nenorocit pe cei doi preoţi pe care i-au atras *în banda neagră şi cu mijloace a căror origină este un secret*, rând pe rând au scos diferite pamflete sub forma de reviste şi broşuri necorect întitulându-le cu titluri bisericeşti. După ce au văzut că prin pamflete nu mai pot face nimic, căci toată lumea s'a convins de neadevărurile debitate de ei prin acele pamflete; dupăce însfârşit s'a restabilit liniştea în Biserică, vine acum acest individ, pe care *Sf. Sinod nu l-a admis anul trecut nici măcar ca martor la judecată*... vine acum acest *pamfletar, care se află în solda vrăjmaşilor Bisericii Noastre* şi are marea şi surprinzătoarea cutezanţă de a cere Sf. Sinod să-l primească pe el ca pârâşi în contra a trei PP. SS. Episcopi, pe care Sf. Sinod şi reprezentanţii Naţiunii, întruniţi în Marele Colegiu electoral, i-a ales şi i-a consfinţit la înalta demnitate de Episcopi ai Eparhiilor Argeşului, Romanului şi Huşilor. Oameni osârdnici şi cu activitate rodnică

pastorală încă dela intrarea lor în slujba Bisericii, cărora li s'au adus laude cu prilejul învestirii şi instalării PP. SS. Lor în scaunele Episcopale. Ar fi o contrazicere vădită dacă plecând urechea s'ar dà atenţie acestor scorniri... Cum şi-a putut închipuì acest *Duh turburător şi neastâmpărat,* gata a bravà şi a sfidà înalta noastră ierarhie? Cum şi-a putut închipuì *acest desechilibrat* posibilitatea să cheme în judecata Sf. Sinod pe trei PP. SS. Episcopi, cu scorniri puse pe chestie de moralitate, când el n'a fost primit nici măcar ca martor de Sf. Sinod în judecata care a avut loc din nenorocire în anul trecut? Acest *fiu rătăcit cu mintea desechilibrată, organ al bandei negre,* care precum se vede nu încetează de a lovì în Biserica Noastră şi în Ierarhii ei, din vizuina unde se făuresc astfel de planuri diabolice, care lucrează cu mijloace a căror sursă nu se mărturiseşte; acest duh turburător al liniştei şi bunei ordine atât de necesară Ţării şi Bisericii, a îndrăznit să ceară acum Sf. Sinod, ca pe temeiul bârfelilor lui să se lovească în demnitatea a 3 vrednici Episcopi pe care Ţara şi Biserica nu de mult i-a ales şi le-a încredinţat conducerea şi păstorirea duhovnicească a 3 Eparhii. Această mare şi nemaipomenită cutezanţă, dovedeşte scopurile bandei negre şi mijloacele de care se serveşte pentru realizarea lor. Dovedeşte că banda neagră nu încetează cu urzirea scandalurilor şi tulburarea bunei ordini, pe care le încearcă când pe o cale când pe alta, urmărind cu tenacitate planul lor, de a ponegrì şi discreditâ Biserica noastră Ortodoxă şi pe Ierarhii ei, pentruca oficina ascunsă să tragă foloase din nesfârşitele încercări de turburare şi scandal *ale renegaţilor plătiţi* pentru această infamă şi criminală tentativă de a săpà la temelia Bisericii noastre. Dacă Sf. Sinod ar dà atenţie acum acestui individ, care nu are nimic de pierdut, aceasta ar fi o încurajare a bandei negre, care mâne, poimâne va urzì alte scandaluri şi nu va contenì de a bârfì neîncetat pe Ierarhii Bisericii noastre, ştiut fiind că şi până acum aproape toţi membrii Sf. Sinod au fost rând pe rând bârfiţi cu tot felul de batjocoriri nedemne. Pentru aceste consideraţiuni şi motive P. S. Sa propune şi roagă pe Sf. Sinod să binevoiască pur şi simplu să treacă la ordinea zilei asupra acestei hârtii, care nici n'ar fi trebuit să fie înregistrată ca insultătoare şi necuviincioasă.

Punându-se la vot propunerea P. S. Arh. Evghenie Piteşteanu de trecere la ordinea zilei, *se admite în unanimitate*».

Vasezică: în a. 1912 P. S. arhiereul *Evghenie Piteşteanu* susţine în Sf. Sinod că C. Cernăianu este «un pamfletar, care se află în solda vrăjmaşilor Bisericii noastre... că a lucrat la mai multe pamflete, cari n'au alt scop decât lovirea şi ponegrirea Inalţilor noştri Ierarhi, urmărind discreditarea lor, sdruncinarea credinţii poporului, scandalul şi tulburarea în ţară şi în sfânta noastră Biserică... fiu rătăcit cu mintea desechilibrată, organ al bandei negre... duh tulburător şi neastâmpărat» etc. — iar în a.

1913 *tot P. S. Sa* se angajază ca raportor asupra suplicii pe care C. Cernăianu o înaintase însoţită de un pamflet despre «Mica Biblie». Cel care în 1912 erà un «pamfletar în solda vrăjmaşilor bisericii noastre» şi lucrà la «sdruncinarea credinţii poporului», acum, în 1913 e numit de P. S. Sa simplu «avocat din capitală», şi-l vede îngrijit de «liniştea credincioşilor». «Pamfletele» din 1912 ale lui C. Cernăianu în 1913 sunt pentru P. S. Sa «presa... de care nu se poate a nu ţine seamă» (Vezi darea de seamă a P. S. Sale arh. Evghenie în «Bis. ort. rom.» a. 1913 Nr. 7 pag. 447—8).

În a. 1912 Sf. Sinod «admite în unanimitate» motivele propunerii P. S. Sale arh. Evghenie despre C. Cernăianu, iar în 1913 Sf. Sinod primeşte suplica dela C. Cernăianu şi-l admite ca acuzator în chestia «Micei Biblii» publicată de P. S. Sa episc. Nicodem al Huşilor, arhim. I. Scriban şi Icon P. Savin.

Dându-ne seamă de aceste contraziceri şi înconsecvenţe evidente, avem durerea să înţelegem ceeace dorim să nu vedem petrecându-se într'o atât de înaltă corporaţie bisericească.

N. B.

CRONICĂ BISERICEASCĂ-CULTURALĂ.

Zece întrebări. 1. Se zice că alcoolul *dă putere.* Dacă e aşa, atunci de ce atleţii se reţin dela orice beuturi alcoolice în timpul când se pregătesc pentru întreceri în lupte?

2. Se zice că alcoolul scuteşte în contra influinţelor *frigului.* Dacă ar fi aşa, atunci de ce, acei călători la polul nordic, cari au luat beuturi alcoolice, n'au putut suportà atât de mult gerul din acele părţi, ca aceia cari s'au reţinut dela astfel de beuturi, ca d. ex. Nansen?

3. Se zice că alcoolul *încălzeşte.* Dacă aceasta ar fi aşa, atunci de ce la un om ameţit cu totul de alcool termometrul arată o căldură cu mult mai scăzută decât la un om normal?

4. Se zice că consumul de alcool e necesar şi *în ţările călduroase.* Dacă aceasta ar fi aşa, atunci Livingstone de ce n'a avut trebuinţă să consume nici o picătură de beutură alcoolică în decursul celor peste douăzeci de ani pe cari i-a petrecut în centrul Africei?

5. Se zice că alcoolul e un *medicament şi un mijloc de întărire.* Dacă aceasta ar fi adevărat, atunci cum se explică faptul, că într'un spital din Londra, în care din principiu nu se prescrie alcool, procentul cazurilor de moarte e de 7·2, pe când în toate celelalte spitale face cam 10?

6. Se zice că e *necesar pentru vieață* să consumi beuturi alcoolice, dar cu moderaţie. Dacă e aşa, atunci de ce multe societăţi de asigurare din Anglia, Germania, Elveţia etc. acordă pentru abstinenţi favoruri speciale?

7. Se zice că e primejdios să încetezi *deodată* de a mai bea beuturi alcoolice. Dacă aceasta ar fi adevărat, atunci de ce în penitenciarele din Anglia, în cari nu e permis consumul de beuturi alcoolice, obvin mai puţine cazuri de moarte decât în oricare altă grupă a populaţiei?

8. Se zice că alcoolul potenţează *bucuria de vieață*. Dacă ar fi adevărat, atunci de ce n'au trebuinţă de alcool copiii, cari au multe bucurii?

9. Se zice că *mamele cari lăptează* au trebuinţă să bea alcool. Dacă aceasta ar fi aşa, atunci de ce tocmai ficele unor părinţi beţivi îşi pierd mai uşor puterea de a-şi lăptà copiii, pe cum a arătat profesorul G. von Bunge cu date statistice?

10. Se zice că pentru fiecare e lucru *uşor să rămână temperant* în ce priveşte consumul de beuturi alcoolice. Dacă aceasta ar fi aşa, atunci de unde vine că atâtea mii de oameni trec foarte uşor peste marginile temperanţei şi îşi ruinează sănătatea, îşi strică caracterul şi fericirea familiară?

Fiecare să răspundă cu toată seriozitatea la aceste întrebări.

*

Un experiment interesant. Un medic american a făcut de curând câteva experimente foarte interesante, ca să constate ce urmări are consumul de alcool asupra corpului şi spiritului omului. Intr'o comunicare, ce a făcut-o înaintea unei societăţi a medicilor din Chicago, a susţinut, că pe urma cercetărilor sale a ajuns să constate că şase păhărele de rachiu consumate într'o zi produc în corpul şi spiritul omului întocmai atâta oboseală ca şi o zi de muncă grea. «Alcoolul atacă muşchii, nervii şi crierul» a zis el. La acest rezultat a ajuns prin următorul experiment: Un om care a odihnit o zi întreagă, a fost pus a doua zi la un lucru greu, pe care l-a săvârşit cu putere. La sfârşitul zilei a făcut tot felul de încercări cu acel om, ca să constate în ce măsură îi sunt obosiţi nervii, corpul şi spiritul. Intr'altă zi a lăsat pe acelaş om să odihnească, iar în ziua următoare i-a dat şase păhărele de rachiu, fără să-l pună la lucru. Cercetările ce le-a făcut la sfârşitul acestei zile au dovedit că omul respectiv erà tot atât de obosit ca şi în ziua în care lucrase din greu. Iată efectele alcoolului!

*

Eu beau ceeace bea tatăl meu. Intr'o ospătărie şedeà la masă un tată cu un fiu al său, care aveà 15 ani. Pe masă erà vinul ce-l comandase tatăl, dar băiatul care serveà s'a apropiat şi de junele de 15 ani şi l-a întrebat: «D-ta ce voeşti să beai?» — «Eu beau ceeace beà şi tatăl meu» — fù răspunsul junelui. Atunci tatăl junelui, care ţineà sticla în mână şi tocmai voià să-şi toarne vin în păhar, a lăsat sticla din mână ca muşcat de şerpe. Apoi netezind cu iubire pe fiul său, a zis chelnerului: «Du vinul înapoi, eu voiu beà apă». Iată o pildă pentru părinţi!

*

Unde e mai mare mortalitatea între copii? Inainte de aceasta cu 80 de ani Norvegia erà una dintre țările în care se consumau mai multe beuturi alcoolice. Aproape la fiecare casă se găsià câte o căldare de fiert rachiu, de aceea mortalitatea între copii erà acolo foarte mare. Tot dintre 1000 de copii sub un an muriau cam 300, deşi locuințele şi celelalte condiții de trai ale poporului erau destul de igienice. Dar s'a început o luptă straşnică în contra alcoolismului, luptă sprijinită din partea statului şi purtată cu înverşunare din partea tuturor factorilor sociali cari doriau binele poporului şi astfel în scurt timp Norvegia a ajuns o țeară cu un popor plin de trezvie. De atunci dintre 1000 de copii sub un an mor abià 80—90 şi generația care trăeşte e plină de sănătate şi vigoare. Astfel se poate regenerà un popor!

*

Primul ziar creştin în China, a început să apară în ziua de 8 Sept. 1913 în oraşul Canton. Numele ziarului e: «*Chün-hun-jih-pao*», ceeace pe româneşte înseamnă: Ziarul care învieazä sufletul poporului. De colaboratori au fost angajați peste 30 de scriitori chinezi şi trei europeni cari scriu chinezeşte. Între colaboratorii chinezi se găsesc trei personalități însemnate: Wang-Chunghui, fost ministru de justiție, Chung-yung-Kuang, comisar al învățământului în provința Kuantung şi Kuang-fu-şuo, preşedintele unui însemnat birou comercial. S'a înființat şi o societate constătătoare din creştini cu poziții sociale însemnate, cari vor sprijinì întreprinderea. Şi în afară de China s'au făcut colecte considerabile pentru acelaş scop. Ziarul e cetit cu plăcere şi de necreştini şi astfel el va fi un factor însemnat de propagare a ideilor creştine.

*

Numiri. La catedra pentru studiul biblic al T. N. dela facultatea teologică din Bucureşti, care a rămas vacantă pe urma morții prof. Dr. I. Cornoiu, a fost numit P. S. Sa arhiereul *Vartolomeu*, care fusese însărcinat de sf. Sinod cu conducerea bisericească pe teritorul nou cucerit. Pe urma numirii P. S. Sale la facultate, în cadrilater a fost trimis P. S. Sa arhiereul *Meletie*, directorul tipografiei cărților bisericeşti.

*

Aproape de Dumnezeu. Doi prietini buni s'au înțeles ca să nu se depărteze nici când atât de mult unul de altul, încât să nu-şi poată trimite ştiri prin telegraf. Unul a trecut oceanul în America, iar celalalt a rămas în Europa dar ei pot să comunice unul cu altul prin telegraf în orice zi. — Întocmai aşa o legătură a încheiat Dumnezeu cu aceia cari îl iubesc; ori unde s'ar duce, ei pot să steie în legătură cu Dumnezeu; ori unde s'ar găsì ei prin rugăciune pot să comunice cu El; de ş'ar luà aripile de dimineață şi s'ar sălăşluì la marginea mării, ori s'ar coborì în adâncul abisului, şi de acolo ei pot să ajungă la inima lui Dumnezeu.

*

Românilor ortodocşi din Basarabia, cărora li-se luase dreptul de-a folosi limba lor în biserică, li s'a acordat dreptul de-a se întroduce din nou limba românească la slujbele bisericeşti. In Dumineca din 2/15 Februarie a. c. s'a servit liturghia în româneşte în toate bisericile lor, spre cea mai mare bucurie şi mângăiere a poporului. Pe lângă această concesiune, de foarte mare importanţă din punct de vedere religios, educativ şi naţional, guvernul rusesc a luat măsuri şi pentru înfiinţarea unui seminar românesc în Chişineu, unde se vor creşte preoţi pe seama românilor basarabeni.

*

Biserică ortodoxă română în Ierusalim. Înainte de aceasta cu câţiva ani, d. *T. Burada* făcuse un proiect pentru zidirea unei biserici ortodoxe române în Ierusalim. În vederea acestui scop se constituise şi un comitet, care până acum a colectat suma de 20,000 lei, cu care s'a cumpărat în Ierusalim un loc potrivit pentru zidirea bisericei. Deci nu peste mult vom aveà în aceea cetate, de care sunt legate atâtea amintiri scumpe oricărei inimi creştineşti, şi o biserică ortodoxă română.

*

Inştiinţare. Se află sub tipar şi va apăreà în curând a treia ediţie de *Predici Populare*, de Arhimandritul *Iuliu Scriban.* Cartea cuprinde şasezeci şi cinci de predici şi reprezintă, faţă de ediţia a doua, un spor de cincisprezece predici. Această preţioasă carte de predici e bine cunoscută şi apreciată şi la noi, de aceea nu ne îndoim că a treia ediţie, sporită cu 15 predici nouă, va fi bine primită de preoţii noştri.

*

Vieţi pierdute. S'ar păreà lucru de necrezut că prin sinucidere au fost secerate mai multe vieţi omeneşti decât prin răsboiu. Şi totuş aşa este. Lucrul a fost dovedit cu date statistice. In decursul celor din urmă 50 de ani ai secolului trecut, Anglia a pierdut prin răsboiu şi prin urmările directe ale acestuia 52,000 de oameni, pe când numărul celor ce s'au sinucis se urcă la 77,000. Numărul celor căzuţi în răsboiu în decursul celor 50 de ani în Franţa, Germania şi Austria a fost de 316,000, pe când al celor sinucişi se ridică la 610,000. De însemnat este şi aceea, că acele trei state au purtat în timpul la care se referă statistica câteva răsboaie mari. Din dureroasele date ale statisticei ne putem convinge, cât de mult se stinge din inimile oamenilor bucuria şi puterea de vieaţă, de sigur, ca o urmare a slăbirei credinţii. Căci unde există credinţă tare, acolo există şi putere de vieaţă.

Sumarul „Revistei Teologice“ pe anul 1913.

—x—

Studii şi articole.

Predice.

Mişcarea literară.

Cronica bisericească-culturală.

Diverse.

Maxime religioase.

Tipicul cultului religios.